CIHM
Microfiche
Series
(Monographs)

ICMH
Collection de
microfiches
(monographies)

Canadian Institute for Historical Microreproductions/Institut canadien de microreproductions historiques

©2000

The copy filmed here has been reproduced thanks to the generosity of:

Ukrainian National Federation Library
Toronto

The images appearing here are the best quality possible considering the condition and legibility of the original copy and in keeping with the filming contract specifications.

Original copies in printed paper covers are filmed beginning with the front cover and ending on the last page with a printed or illustrated impression, or the back cover when appropriate. All other original copies are filmed beginning on the first page with a printed or illustrated impression, and ending on the last page with a printed or illustrated impression.

The last recorded frame on each microfiche shall contain the symbol ⟶ (meaning "CONTINUED"), or the symbol ▽ (meaning "END"), whichever applies.

Maps, plates, charts, etc., may be filmed at different reduction ratios. Those too large to be entirely included in one exposure are filmed beginning in the upper left hand corner, left to right and top to bottom, as many frames as required. The following diagrams illustrate the method:

L'exemplaire filmé fut reproduit grâce à la générosité de:

Ukrainian National Federation library
Toronto

Les images suivantes ont été reproduites avec le plus grand soin, compte tenu de la condition et de la netteté de l'exemplaire filmé, et en conformité avec les conditions du contrat de filmage.

Les exemplaires originaux dont la couverture en papier est imprimée sont filmés en commençant par le premier plat et en terminant soit par la dernière page qui comporte une empreinte d'impression ou d'illustration, soit par le second plat, selon le cas. Tous les autres exemplaires originaux sont filmés en commençant par la première page qui comporte une empreinte d'impression ou d'illustration et en terminant par la dernière page qui comporte une telle empreinte.

Un des symboles suivants apparaîtra sur la dernière image de chaque microfiche, selon le cas: le symbole ⟶ signifie "A SUIVRE", le symbole ▽ signifie "FIN".

Les cartes, planches, tableaux, etc., peuvent être filmés à des taux de réduction différents. Lorsque le document est trop grand pour être reproduit en un seul cliché, il est filmé à partir de l'angle supérieur gauche, de gauche à droite, et de haut en bas, en prenant le nombre d'images nécessaire. Les diagrammes suivants illustrent la méthode.

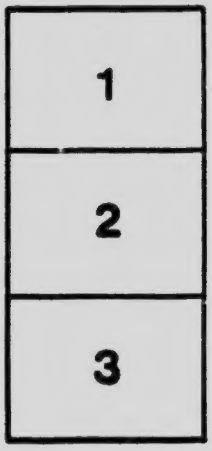

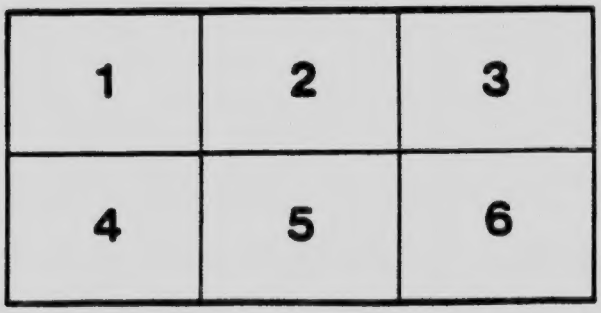

ЗАМРАЧЕНИЙ СВІТ

драматичний образ із житя нашого народа

на чотири дії

написав

МИКОЛА КУРЦЕБА

Ціна 35 цт.

КНИГАРНЯ ПАСІЧНЯКА
550 MAIN STR.
WINNIPEG. MANITOBA.
PRINTED IN CANADA.

ЛЮДІ ОСОБИ:

Микола — молодий читальник.
Панько Перкач — війт.
Левко Дучак — присяжний.
Настя — війтова жінка.
Олена — вдова.
Марійка — її донька.
Степан — війтів син.
Семен, **Гнат**, **Дмитро** — парубки.
Зофійка — дівчина.
Жінка.
Жандарм.
Шльомко — арендар.
Парубки, дівчата, чоловіки, жінки.

Річ діеть ся в наших часах, в однім із подільських сіл.

ДІЯ І.

Широкий майдан, обсаджений вербами. На лівій боці хрест, обведений тином. Подаль хати видно село, в яке веде широка вулиця.

Сцена І.

(Степан і Семен).

Степан: Ану, забожи ся, що се правда?

Семен: Забожити ся, не забожу, але люди, тай я кажу, що виділи їх разом в місті, як йшли до кривого Йоська запивати могорич.

Степан: І з Марійкою був Микола?

Семен: Казали люди що був.

Степан (задумуючись): Ну а відки ти

знаеш, що Микола женить ся з Марійкою?

Семен: Та як відки? Від людий! Ціле село про се говорить. По Петрі тай весіля.

Степан: А я про се нічогісінько не чув.

Семен: Такий з тебе парубок! Дівчину відбирають, а йому байдуже.

Степан: Не бій ся братіку! Не відберуть її, як кому здаєть ся. Хиба-б я не війтів син, щоб не мав на своїм поставити. Усе село горі ногами переверну, а на моїм мусить бути!

Семен: Пуста твоя бесіда! Заким ти перевернеш, він вже давно перевернув. Хибаж не видиш, що в селі діеть ся? А читальня відки взяла ся, як не від нього, а на твойого батька хто у місті набрехав як не він? А хто завів такі порядки, що ніяка дівчина на музики не покажеть ся? А ти думаеш, що то не від нього вийшло, що парубки присягали на горівку?! Він... він все зробив! Він ще й хвалить ся, що кождий мусить на горівку присягнути. Ще ка же: звалить раду тай війта.

Степан (гнївно). Що? що? Звалить раду тай війта?! Та я його скорше з сього світа звалю!

Семен: А ти дурний не лютуй! З твоєї злости йому нічого не буде. А як хочеш йому за все добре віддячитись, то злови його, де на вузкій стежці тай покажи йому, хто має в селї порядок вести! А ось диви ся! Великдень нинї! Та що з сього! Як відьма, причарував дївки до читальнї тай всьо там висне коло нього.

Степан: А щоб я з сього місця не поступив ся, як я йому се подарую!

Семен: Та що ти братїку знаєш? Він ще більше накиринив! Він тебе осьмішив перед селом. Він тебе назвав забіякою, волоцюгою, піяком, очайдухом, тим то так і дївчата від тебе відцурались. Я з ним маю також свої рахунки!

Степан (грізно): Що? Він сьмів таке на мене говорити? Ти брешеш!

Семен: Най мене бог побє, як я хоч словечко збрехав. Поспитай людий, вони

тобі все розкажуть.

Степан (важко зітхає): Семене! Я не видержу! Я вбю його, я підпалю йому хату. Я занапащу себе і його. Я соромом на ціле село через нього покрию ся. Ходи!

Семен: Куди?

Степан: Ходи в село! Я ще нині, на Великдень такого нароблю, що весь світ задивуеть ся. Ходи в село! (Хоче йти).

Семен [здержуе його]: І що з сього? Чи ти гадаеш, що тим ти собі поможеш? Степане! Люблю я тебе як брата і як брати ми оба від давна компануемо. Я тобі дам одну раду і в ділї самий тобі душею поможу. Лиш забожи ся, що о сім ніхто не буде знати, лиш я і ти.

Степан: Що? Ти стратив віру до мене?

Семен: Ні! Але таки забожи ся! Діло важне! На хрест присягни!

Степан: Богом кляну ся!

Семен: Зачекай! Зараз тобі скажу, тільки загляну, щоб часом нас хто не підслухував, бо тоді ми пропащі. [Оглядаеть ся

на всї сторони].

Степан: Ну, що? Говори до дїтька, бо я вже нетерпеливлюсь!

Семен: Слухай: Ми тої гниди так легко з села не позбудемо ся! А знаєш дуже добре, як він нам на заваді. Ось тобі відбив Марійку, менї чимало накоїв лиха тай не одному він в селї наляв за шкіру горячого сала. Можеби ми з ним нинї порахували ся, а нагода дуже добра!

Степан: Як? що? Говори?

Семен: Ось як: Микола нинї під вечір вибираєть ся в Горбінну на якесь там віче, чи збори. Пізно в ночи буде вертати домів. Можеби ми засїли на нього під скалою коло хреста тай всипали гороху, щоб попамятав хоч з рік!

Степан [надумуєть ся]: А як хто довідаєть ся?

Семен: Та чорт тобі довідаєть ся! Вже і налякав ся.

Степан: Не такий я страшків син, як тобі здаєть ся, але все небезпечно.

Семен: Та якого чорта боїш ся?! Тиж війтів син; нікому і на думку не прийде.

Степан: Ну а ти?

Семен: Я? Та-ж знаєш, голий розбою не боїть ся. Мені все одно!

Степан: А мені чогось лячно?

Семен: Та що тобі є? Чого так боїш ся. Житя прецінь ми йому не хочемо відобрати. От порахуємо трохи кости, най під весну вилежить ся. Може опісля і відбере його охота киринити в селї.

Степан: Нї, брате Семене, я не хочу, я боюсь.

Семен: Як так, то ти справдї тхір!

Степан [довго надумуєть ся]. Спасибі за пораду! Піду з тобою, все менї одно! І так назвав він мене очайдухом і забіякою. Менї тепер байдуже!

Семен: Тепер уважай! Щоби підозрінє на нас не упало, то ми у вечері розійдемось і нїби підемо спати, а десь так перед півночю я буду тебе ждати коло хреста. Розумієш?!

Степан: Добре! [оглядаєть ся]. Господи! Марійка йде! Звідки вона тут взяла ся?

Семен: За ним шукає.

Степан: Іди-но Семене геть, бо я хочу з нею дещо поговорити.

Семен [відходить].

Степан: Попробую просьбою щастя! Як відцураєть ся мене, то пімшу ся страшно . ъ ньому, бо він найтяжший ворог мо його щастя.

Сцена II.

(Степан і Марійка).

Марійка (входить). Христос воскрес! А щож се нема дівчат? О, я чула хтось гуде тай виходжу, думала: певно дівчата радять ся, якої гагілки зачати. Щож ти, Степане, так засумував ся? Таж празник нині, Великдень!

Степан: Мені однаково.

Марійка: Отсе сказав! А мені ні! Серце, ціла душа радуєть ся тою божою кра-

сою! Здаєть ся мені, що я не на земли, а в небі живу. Так мені якось любо, так мило! Шкода, що ще не прийшли подруги, сестрички.

Степан: В читальни киснуть...

Марійка: О, де там в читальни. Микола казав, що на Великдень буде нам під церквою книжки читати. Шкода Степане, що ти не заходиш до нашої читальні. Ох, скільки там книжок усяких, а скільки там усього гарного понаписувано, то ти-б і віри не дав. Яка я рада, що послухала Миколи тай вписала ся до читальні. Здаєть ся мені тепер, що я вже дуже, дуже мудра стала. Ох, Боже, Боже, як я жалую, що я з малу не могла навчитись читати. А тепер так трудно... тяжко, але я перемагаю.

Степан: Глядиж, щоб ти на попадянку не вивчилась!

Марійка: Ій! Що ти таке говориш? Ніхто про се і не думає.

Степан: Та як не думає, як Микола хоче з тебе паню зробити!

Марійка: Ха, ха, ха! От се тобі видумав: паню. На неї я не вродилась, тай нею не буду. От навчу ся читати, а віддам ся то не буду скучати при книжці. А то тепер так погано. Посходять ся парубки та дівки тай тільки о пустім говорять.

Степан: Гм... Та я се знаю, що твойому Микольцеви забаглось село переіначити. Але ти йому скажи, най дуже не верховодить, щоб хто йому носа не втер!

Марійка: Що, що ти кажеш?

Степан: Те, що чуєш!

Марійка: Та яж те знаю, що ви всї на нього ворогуєте тай радіб його в ложці води втопити. А він такий добрий. Як він щиро працює в читальни. Як чорний віл цїлїсїнький день наробить ся, а прийде до читальнї, то хвильки не спічне. Все щось говорить, читає, навчає...

Степан: Гляди, щоби він тебе так не навчив як Олену Кищиху з Горбінної, що і досї його проклинає.

Марійка: Що? що?

Степан: А що? Те саме! Людий запитай!

Марійка: Ти брешеш! ти ворогуєш на нього тай тому й чорниш його. Знаю який ти, наговорив він мені про тебе чимало!

Степан: Так? Він мене перед тобою обмовив? Аж тепер знаю всю правду. [Грізно]. І ти... і ти що...

Марійка: Що тобі? Чого ти хочеш від мене?

Степан: І ти маєш за такого Юду віддати ся?

Марійка: Мовчи! Він не Юда — він мені ангелом. Я його з небом рівнаю...

Степан (люто): А я з болотом його рівнаю! Чуєш, з болотом! Він честь мою . рав, він осмішив мене перед людьми. Він тебе мені вкрав, силоміць видер.

Марійка (здвигає раменами): Божевільний! Мене тобі вкрав?! Хиба-ж я в тебе, що?

Степан [мило]: Марійко! Хиба-ж ти вже забула? Таж я любив тебе, як рідну

сестру, та я за тобою бувби у вогонь скочив. На що ти мене покинула?

Марійка: Степане! Що тобі!? Що ти верзеш? Я тебе зовсім не розумію.

Степан: Я любив тебе і люблю!

Марійка: Е! За богато ми розговорились! Бувай здоров! Я йду! (Хоче йти).

Степан (Задержує її): Марійко! Як ти... то я його і себе занапащу у віки!

Марійка (крізь плач): Боже! Ти таке страшне говориш, що я не можу слухати сього, не можу, не можу, не можу...

Степан: Марійко! Моя ти сестро люба! Скажи одно, однїське слово, най знаю куди маю йти, чи до житя чи в пропасть.

Марійка: Я із серця тобі поправи бажаю. Я рада!

Степан: Ну скажи, чи ти мене любиш?

Марійка: Не говори менї того, я сього слухати не можу...

Степан [хвилю задумавшись]: Не можеш?...

(скоро виходить).

Сцена 3.

(Марійка сама).

Марійка: Боже! Що се він мені наговорив? А який страшний, який він був страшний! Може він в своїм серцю що лихе придумав?... І чого він хотів у мене?... Чого він так про нього випитував ся?... Може?... Ах, яка страшна думка через голову майнула аж страшно, аж жахом серце обгорнуло. [Чути дівочий сміх]. І чудна я справді! Та що се мені у голову набилось? Ось і дівчата йдуть. Посмію ся, пожартую, заспіваю, то може розсіють ся ті страшні думки з голови... А не знати, чи він прийде? [Заглядає]. Не йде! Може опісля з парубками.

Сцена 4.

(Марійка і дівчата).

Дівчата [входять колесом, тримаючись за руки на сцену, втягають в колесо

Марійку і заводять гагілок]:

Уже весна воскресла, воскресла.
Що вона нам принесла, принесла?
А ялова дощечка, дощечка,
По ній ходить Насточка, Насточка

Ой ходила, леліла, леліла,
Поки любка не вздріла, не вздріла.
А як любка уздріла, уздріла
То з лавоньки злетіла, злетіла.

Сцена 5.

(Ті-ж і парубки)

Парубки [входять співаючи, розбивають дівоче колесо. Дівчата гуртують ся в купі]:

А ми Настю зловили, зловили
Й бучком, бучком оббили, оббили!

Зофійка: А то погань, не парубки. Що ми лиш зачали бавитись гагілки, а вони перервали. Ходіть сестрички за мною у другий кінець. Там станемо бавити ся.

Парубок І.: Коруни вам з голови ц
не поспадали. Можете і тут забавити ся

Парубок ІІ.: Тут, тут! А ми раді п
дивити ся, яких ви то гагілок вмієте!

Марійка: Диви, який радий! А чом
ти до читальні не приходиш та не под
виш ся, що там робить ся?

Парубок ІІ.: Бо з вашої читальні ме
тільки хісна, що з торічнього снігу.

Марійка: Хиба з твоєї дурної бесіди.

Парубок ІІ.: Що, що ти кажеш?

Марійка: А те саме, що чуєш.

Парубок ІІ.: Гляди, дівко, щоб я то
того язика не вкоротив!

Марійка.: Та ти окрім сього більше н
чого не знаєш.

Парубок ІІ. [злісно]: Хто, я? Кому с
ти говориш? [підступає до неї].

Парубок І. [відтручує його]: Та год
вам! А то й Великдень без бійки не обій
деть ся.

Парубок ІІ.: Най не розпускає рот
як ворона!

Дівчина І.: Отсе тобі! Усю забаву на квашу помішав.

Парубок II.: Ходіть хлопці. Най вони самі бавлять ся. [Виходять].

Сцена 6.

(Ті без парубків).

Зофійка: Баба з воза — коням лекше. Ідіть на зломану голову.

Дівчина І.: Що ти Марійко так зараз і обрушилась? Най він собі говорить! Хиба-ж ти не знаєш, що вони всюди лиш зачіпки шукають?

Марійка: Ні, сестричко! Я не можу! Мене болить дивитись на тих темних та нерозумних людий, бо я рада, бо я бажаю щоб усі просвітились, щоб усі стали чесними та добрими людьми.

Зофійка: А щож ти йому зробиш, як він читальні наче чорта цурається ся?

Дівчина І.: Досить сього. А ну, сестрички заспіваймо гагілки. Раз у рік Ве-

ликдень, раз і забавимось. |Стають в к
лесо й співають|:

Наша мила ягівко, ягівко
Вставай-же нам раненько, раненько
Вмивай-же нам личенько, личенько.
Хотять тя люди взяти,
Ми тя не хочем дати.
За кого матусенько
За кого зазуленько?
Ой, за ткачика, за ремісника.
2) Не піду матіночко, не піду зазулечко
Бо за ткачиком, рано вставати, цівки
[сукати.

(Колесом виходять).

Сцена 7.

(Жінка і війтиха).

Жінка (входить з війтихою). Ей, що то говорити кумонько! Нема то таки, як давні часи! Бувало танці, музика що неділі. Парубки відрами горівку носили. Де вам, кумонько, хто чував про читальню.

Без неї люди жили тай всякому в гараздї велось.

Війтиха: Ая, кумонько! Правда ваша! Від коли ті школи тай читальнї понаставали, пани понакладали великі податки тай тому тїсно тай зле на світї.

Жінка: Але дивіть ся но ви, кумонько, що тото не покасують?!

Війтиха: Покасують, кумо, покасують! До мойого чоловіка прийшло письмо, а в нїм стоїть, щоби ту читальню геть розігнати!

Жінка: Бог би через вас, кумонько, говорив! От, коби борше. Та то вам дївки в хатї втримати не годна. Прийде вечір або недїля, так сустить собою, так нудить, що годї раду дати. І дивіть, кумо, не знаю, чого то її так кортить до тої читальнї?

Війтиха: Тумани дївкам пускають. Читають щось з книжок, баламутять дївки тай там і чарують. Я бим свого на камуз розбила, якби він менї там хоть кроком поступив.

Жінка: Та що ви говорите! Та д
він там пішов! Хібаж я не знаю ва
Степана? Мудра дитина! Нема що каз

Війтиха: Одно вам, кумонько, ск
так як любій сусіді в штири очи. Зна
забив собі хлопчисько голову Марій
тай анї суди Боже його розговорити. А
на вам в тій читальни то перша. Хоч во
правду сказати, добра дівчина тай і го
подиня з неї була би добра, коли що, з
баламутили її ті пройдисвіти, а найгірш
той Микола.

Жінка: Правду ви, кумо сказали. Я
би того Миколи не було, тоби все було до
бре. Від нього вся біда йде!

Війтиха: Я не знаю до чого то дійде
Десь наші діди тай тати жили без школи
тай без читальні і добре їм вело ся, а ни-
ні... Господи святий... І хто то таке пови-
думував?

Жінка: Пани, кумо, пани, а все на
хлопську шкіру.

Війтиха: А пек їм тай осина!

Сцена 8.

(Ті і дівчата).

Дівчата: [Колесом виходять співаючи ту саму пісню, що перше, скінчивши стоять мовчки].

Жінка: Чому ви дівчата дальше не співаєте? Така гарна гагілка, аж любо і послухати. Кінчіть.

Дівчина І.: Заводім, сестричке. Бавмо ся.

Марійка: Буде з нас. Доволї вже набавились. Ходім домів, може де зустрінемо Миколу. Якісь нові книжки, казав, прийшли.

Жінка: А диви, яка цікава! Вона тільки і тому хоче йти, щоби з парубком налюбуватись. І не сором тобі дівко таке говорити? Не слухайте її дівчата, не слухайте! На те і Великдень Бог дав, щоби набавитись до волї.

Марійка: Ви, як хочете, дівчата, а я таки піду.

Дівчата: То ходім і ми. Ходім! [Д
чата виходять].

Війтиха: Ого, погань не дівка!

Жінка: Паскудниця!

Війтиха: Але шо так її десь всї сл
хають! Господи, як гралю яку. А як зго
діла. Навіть чоловікови в очи не хоче п
дивитись. Забрала собі в голову, що на
мудрійша в селї.

Жінка: Ая, кумо! Тим то і так згорд
ла. Я своє кажу: з неї булаби добра госп
диня, але за невістку я її таки нї за що
в світї не хотїлаби.

Війтиха: І я її стерпіти не можу! Коли
дурень хлопчисько забив собі нею голову
і анї руш дати собі розговорити.

Сцена 9.

(Ті, Семен і Степан).

Семен [входить зі Степаном]: Але за-
шив ся як миш в діру. Мабуть боя має.

Війтиха: Хто? хто?

Семен |налякавшись|: Нічого! Ми свої парубоцькі справи маємо.

Війтиха: А ти, Степане, не з парубками?

Степан: Я таких парубків до хріну потребую. До дітька вони всі мені здали ся.

Жінка: Отсе тобі сказав! Таж Великдень нині! Хибаж тобі що? Охота до забави відпала?

Степан: Я рад забавитись. Але з ким? Хибаж ви не знаєте, що вони мене всі цурають ся, як якого чорта.

Війтиха: Болячка їм всім у горло. Що вони не хотять з тобою товаришувати, то ще ніхто тобі чести не уймає ані не уйме.

Степан: Не уймив кажете, чести? Ой уймив! А Микола не вкрав мою честь? Не осмішив мене перед селом тай перед усіма людьми? Але я йому не подарую! Щобим мав в кримінали гнити, то я йому за все відплачу ся!

Війтиха: Та бій ся Бога, що ти говориш, Степане. Ще й справді люди поду

мають, що ти такий забіяка.

Степан: Мені тепер все одно! Най д
мають. Досить всього. Їв він мене, гри
мучив, тепер прийшла черга на нього...

Жінка: Правду каже! Бігме, кум
правду каже. Таки Микола тут винен.

Війтиха: Та що з того? Забити його н
забе!

Степан: Може...

Війтиха: Ох! Падоньку мій! Бій ся Бо
га хлопче, що ти говориш?

Степан: Мамо, я не годен витримати!
Я не можу, В мені кипить, горить.

Війтиха [підходить до нього і гладить
його]: Тихо, тихо, сину! Успокій ся! Се-
мене возьми його. Йдіть разом між паруб-
ків тай забавтесь. От Господь дав такий
гарний тепленький час! Йдіть, йдіть!

Дівчата [з поспіхом, гуртом входять
на сцену].

Сцена 10.

(Тіж і дівчата).

Війтиха: Дівки, а ви чого так скоро повертали ся?

Дівчина І: Кажи Зофійко!

Зофійка: Та кажи ти!

Війтиха: Ну кажіть, кажіть, що між вами зайшло? А деж ваша ґаздиня, що її не видно?

Зофійка: Та що зайшло, правду вам скажемо: ми пішли ось так гуртом до читальні, аж коло коршми здибали нас пан начальник тай казали вертати ся. Прийшов, кажуть, наказ, що до читальні не вільно нікому ходити.

Війтиха: Тай ви через се вернули ся?

Зофійка: Та Марійка щось там обізвала ся, а пан нача[illegible] розлютили ся тай стягнули її палицею [illegible]голов. А ми налякали ся тай знов тут вернули ся!

Війтиха: А видите, кумонько, а я не кажу: вона там мусіла досить напискувати, бо мій за щобудь не вдарив би.

Степан: А як тато вдарив, то що, не має права? Війтови вільно.

Семен: Не падькайте так над нею. лови її ніхто не розвалив. А ви, дівки, другий раз знайте, як то ходити до чит ні.

Війтиха: А чиж я їм мало про се наговорила ся? Коли що! Не послу одна з другою. На що тобі дурна дівко тальні? Чи ти через читальню будеш к ща, чи борше віддаш ся, чи красшого ловіка возьмеш? До чого тобі се? Або на, одна з другою, послухає? Де там!

Жінка: Ходім, кумо війтихо, до дом Пуста ваша бесіда. Тепер такий світ став, що дівка хоче мамою верховоди не то що! [Виходять з війтихою].

Степан: Ходім і ми. [Виходить з С меном].

Зофійка: Але знайшла ся мудра до ради тай науки!

Дівчина І.: Така як її чоловік.

Зофійка: Певне поплентались до ко шми.

Дівчина І.: А хибаж де?

Зофійка: Ну, а тепер що робимо? Йдемо до дому, чи до читальні?

Дівчина І.: Коби знате, що війта нема коло коршми, а нуж знов вилетить та що?

Зофійка: Хіба пождім. Може хто з парубків надійде, тай все буде безпечнійше.

Сцена 11.

(Дівчата і Микола).

Микола (входить): Гаразд дівчата! Щож ви не заводите гагілок?

Зофійка: Ми що лиш перестали!

Микола: А Марійка де?

Зофійка: Ще не прийшла.

Микола: Не жартуйте дівчата! Кажіть де Марійка? Може де на жарт заховала ся передімною.

Зофійка: Де тобі на жарт! Таки на правду!

Микола [весело]. Ну годі, не дуріть мене! Де Марійка?

Зофійка: Була, але пішла домів.

Микола: Та як пішла домів, кол
раз йду з дому, а її там нема.

Зофінка: Я правду скажу, Мик
вона була з нами і бавилась гагілок.
опісля казала нам йти до читальні, бо
ворила, що ти там будеш. Ми послух
тай пішли. Так щож! Коло коршми зди
нас пяний війт, напав нас, а Марійку
рив палицею.

Микола: Що, він її вдарив?

Зофінка: Та вдарив! Так вдарив пал
цею, аж впала.

Микола [з жалем]: За що він її вдари
Що вона йому винна, яке він право ма
до неї?...

Сцена 12.

(Ті, Марійка, Гнат і парубки).

Марійка [входить з Гнатом і з кілько-
ма парубками].

Микола: Слухай Марійко, що він тобі
зробив?

Марійка [заплакана]: Бив мене!

Микола: За що тебе бив?

Марійка: Або я знаю за що! Нароком. Ні за що!

Микола: Може ти йому що сказала, чим вразила?

Марійка: Ні! Я йому злишнього слова не сказала. Дівчата були і чули.

Микола: Ну, а чогож він хотів в тебе? Чого він тебе і мене мучить?

Марійка: Або я знаю чого?

Микола: Бо ти сирота. Нема кому за тебе вступити ся. Але не бій ся голубочко, я не дам тебе скривдити! Поки я живу, поти тобі волос з голови не впаде!

Марійка: Ти такий добрий, Миколо! Хоч ти один за мною вмієш вступити ся.

Дмитро: Але се якесь диво в селї. Війт голова в громадї а невинних людий на дорозї нападає.

Гнат: То з зависти. Солию йому в оцї, що читальня росте тай розвиваєть ся.

Микола: Не бійте ся! Ніхто її не зва-

лить ніхто не переможе, бо сила с
сильнійша, чим ніч. Лиш сміло друг
діла, а побіда наша.

Марійка: Миколо! Чи ти справді і
нині у Горбінну?

Микола: Так! Там нині збори.

Марійка: А як би ти не пішов.

Микола: Мушу піти. Там кличе м
народний обовязок.

Марійка: Але так без нікого. Я бо
що тобі...

Микола [сміеть ся]: Яка ти сміш
Марійко. Щож ти думаєш, що я з заяч
роду. Ось диви. Ціле село на мене во
гує тай ніхто нічого не зробив.

Марійка: Та я нічого. Я тебе не сл
нюю. Але мені чогось лячно.

Микола: Клопіт з тобою. Не бій ся,
бій ся! А нуж дівчата. Заводіть гагіл
най подивлю ся.

[Дівчата беруть ся за руки і співають]:

Ой вербо, вербо кучерява
Хто тобі вербо листки звивав.

Хто тобі вербо листки звивав,
Хто тебе вербо в воді скупав.

Купала мене роса ясная
Пестила мене весна красная.

Сцена 13.

(Ті і Левко).

Левко [входить з люлькою]: Но, но! Дівки, заводіть дальше, най і я старий послухаю ваших пісень (розглядаєсь). Еге... ге... ге... Та тут самі якісь читальняки.

Дмитро: А що-ж то читальняки не люди?

Левко: Або я знаю? Жиди кажуть, що ні!

Микола: Фе, вуйку. Ви повинні би встидатись таке говорити. Я не дивував би ся, якби таке говорила дитина, але ви поважний, старий тай ще у війську бувалий чоловік!...

Левко: А вжеж, ти дурню, не будеш

мене вчити розуму. До кого ти та
вориш?

Микола: Можете, вуйку, злости
але до мене дурню не говоріть.

Левко: А до кого ти так ставиш с
Ти знаєш, що тебе ще на світі не бу
я вже ходив на політику. Що ти собі
еш, як я неписьменний, то я твій дур

Микола: Хорони Господи! За дур
вас не мав тай ніколи не маю, але я
мудрі, то не повинні таке говорити.

Левко [сідає на колоді]: А вже
мене не навчиш розуму. А маєте ви
пана начальника позволене тут бавити

Микола: Нині такий день, що на
баву в нікого не треба брати дозволу.

Левко: Ти таке з ґазет вичитав?

Микола: Може!

Левко: А ти як називаєш ся?

Микола: Так, як мене охрестили.

Левко: А знаєш ти, хто в нас є війто

Микола: Знаю.

Левко: А знаєш ти, хто в нас є пр

сяжним?

Микола [з усмішкою]: Ні!

Левко: Отжеж знай, що я є присяжний.

Микола: Ет! Ходім! Ми тут нині не розговоримось. Як хочете, вуйку, зі мною говорити, то прийдіть завтра. Ви нині щось не свої.

Левко: Гов, чекай! Знаєш ти, песій сину, яке має присяжний право?

Микола: Та де знаю! Я там в параґрафах не битий, тай ваших установ не знаю.

Левко: А знаєш ти, хто я колись був?

Микола: І того не знаю. Тоді може, як ви були порядним чоловіком, мене ще на світі не було.

Левко: Отже знай, я був члунком ради повітової. Знаєш дурню? Отже я маю таке від панів право, що як мені ся схоче, то вас всіх на всі вітри порозганяю.

Всі [сміють ся].

Левко: Ти каналіє одна! Ти ся з мене смієш? Та я тобі... Що ти й той казав?...

Микола: Ходім, хлопці! Шкода с

Левко: Гов, хто ти є тут в селї?

Микола: Та відчепіть ся від мен
ліпше йдіть до дому тай переспіть с

Левко: Кажи, дурню, хто ти є
селї?

Микола: Такий парубок, як инші

Левко: А знаєш ти, що в нашім
є війт?

Микола: Як є в кождім селї, то і
шім мусить бути.

Левко: А знаєш ти, що війта і
сяжного треба слухати?

Микола: Як коли!

Левко: Все, дурню один! І в хатї
дворі.

Микола: Най дурнї слухають так
війта, тай таку раду, як в нас.

Сцена 14.

(Ті і війт).

Війт [входить]: А тут хто про ра

тай про війта?

Микола: Я! Або що!

Війт: А тобі яке право до мене?

Микола: Та ніяке, або мені що до вас?

Війт: А ти яким правом, дурню один, смієш на мене доноси робити, в мою господарку пхати свої чотири пальці. Тобі зась до мене, розумієш?

Микола: А вам знов зась невинну дівчину на дорозі нападати і невинно побивати! Що ви собі гадаєте, що на вас нема права?

Війт: Мовчи! Я тобі покажу, яке я маю право. Знай, що від нині не вільно нікому ані на крок до читальні.

Микола: Хто таке казав?

Війт: Я кажу!

Левко: Що ти й той казав, з паном війтом за пан брат...

Війт: А як хто спротивить ся мені, то замкну до арешту. Я тепер в селі господар, розумієш: А тепер марш мені до дому!

Микола: Ні! Ми не підемо... Ми
мо тут право бавитись і ви до нас т
маєте права.

Війт: Хто? Я не маю права?

Сцена 15.

(Ті і Степан).

Степан [вискакує із за куліс, ло
Миколу і кидає його на землю. Метуш
Парубки в обороні Миколи бють Степан

Війт: Гей! Бунтівники! Що! Вони
ні сина хотять забити. Марш відси! Зло
Розбійники!

Микола: Пустіть його. Ані не торк
ти більше. Кулаком і розбоєм темних с
не поконаємо, лиш наукою і просвітою!

(Завіса паде).

ДІЯ II.

Вулиця. По правому боці хата, обгороджена тином. Оподалік видно церкву з помежи садів. Гнат сидить на плоті тай виграває на сопілці коломийки. По хвилі надходить вулицею Дмитро.

Сцена 1.

(Дмитро і Гнат).

Дмитро [підходить тихо і ловить Гната за очи]: Ану вгадай, хто?

Гнат: Та хто, ти!

Дмитро: Але хто ти?

Гнат: Та ти, Дмитро, пускай!

Дмитро (опускає руки): Отсе тобі! Доразу вгадав!

Гнат: Та я братіку, твої лабаті руки

то і на кінци світа пізнав би.

Дмитро: Сам сидиш?

Гнат: Та видиш, що сам.

Дмитро: Олени нема в хаті?

Гнат: Нема.

Дмитро: А деж?

Гнат: Я так само знаю, я.. ти. Ку
пішла.

Дмитро: І Марійки теж нема?

Гнат: Нема.

Дмитро: А Микола вернув з Гор
ної?

Гнат: Ах Господи! Чиж я дух свят
чи що, що маю все знати?

Дмитро: Ти зараз-же не гнівай
Чейже запитати ся можна. (по хвилї)
ну-бо! Чого ти на мене так дивиш ся? З
грай якої а я заспіваю.

Гнат: (грає на сопілцї, а Дмитро л
генько приспівує).

Дмитро: Широкий лист на калинї,
Широкий та довгий,
Любила мя дївчинонька,

Як був ремінь повний.

А як ми ся не лишила
Лише одна дутка,
Вивели мя за ворота,
Сиди, дурню, тутка.

Гнат: Ой гілява березонька
Гілява, гілява;
Тожто ми ся сподобала
Дівчина білява.

Сцена 2.

(Ті і Марійка)

Марійка (надходить з вулиці і підходить незамітно до парубків): А як тота білява називаєть ся?

Гнат: Бодайже тебе! А ти відкіля взяла ся?

Марійка: Та от надійшла тай і є.

Дмитро: Слухай Марійко, Микола не вернув?

Марійка (сумно): Та не вернув. Сама

не знаю, що з ним могло стати ся.
і присягав ся перед мною, що верн
світа, а то й полудне, а його нема.

Дмитро: Де би він був? Мені йо
ба?

Марійка: А на що тобі?

Дмитро: Я маю йому щось дуже в
сказати.

Марійка (благаючо): Дмитрусю,
жи, може що лихе?

Дмитро: Та ні... ні... ніщо.

Марійка: Еге ніщо, а сам зміша
Дмитре, друже, скажи, що ти знаєш?

Дмитро: Я всьо тобі не можу сказ
Се наші справи. А зрештою пізнійше
будеш бачити.

Марійка: Ні! Я не хочу. Ти мусиш
ні сказати Инакше я тебе не пущу. Б
плакати!

Дмитро (до себе): І що їй сказати
хиба правду! (до Марійки) Нині ма
жандарми арештувати Миколу.

Марійка (налякавшись): Ох горе

моє, а се за що?

Дмитро: Питай мене а я тебе! Війт хвалив ся перед громадою коло коршми. Каже: лиш прийде жандарм зараз скажу того бунтівника арештувати.

Марійка (крізь плач): Ох, Боже, Боже! Чого ті люди хочуть в нього? Що він їм завинив? На що вони так напосілись на нього?

Гнат (тяжко): Гей, гей, кати — Іроди! Коле їх в очи, що нарід просвічуєсь, навчаєть ся, що хоче бути чесним, статочним, собі і другим пожиточним. Я знаю, чого вони хочуть: аби засісти з ними у коршмі, поставити літру тай пити і під лавками спати. Та не діждуть вони сього.

Дмитро: Не плач Марійко, не побивай ся. Бог нас потішить. Так воно зле не буде. Війт може що й говорив, але він пяний, не дивуй ся! По тверезому инакше скаже. А хоч і прийде жандарм, то все-ж ні за що арештувати не буде, а Микола ні чого такого не зробив. Що там поставив

ся до війта, то ще не така велика про

Марійка: А хиба-ж ти їх не зн
Із жаби вола зроблять. А ще так на
лись на нього, то Бог знає що із сього
де.

Дмитро: Не бій ся нічого злого.

Марійка: Та як нічого злого, коли
мо зло виходить. А вчера що коло це
діяло ся? Ой, горенько моє! Серце моє
що воно нічим добрим не скінчить ся.

Гнат: Але знаєш, Дмитре, як я
подумаю, як то ми з темними духами
ремось то мене аж лють бере. Відкол
селї читальня, від тодї вся ворожнеча.
остогидло на те дивитись і того всього
хати.

Дмитро: Та що порадиш! Треба т
піти! Дорога до правди, до волї, до сві
тернем мощена, а нім сонце зійде, ро
очи виїсть. Ось таке і наше.

Марійка: Так менї чогось сумно і тя
ко, що сльози самі притьмом до очий т
снуть ся. Саме не знаю чому: чи тому п

Миколи нема, чи тому, що моє серце якесь лихо віщує. Ой нема мені бідній сиротині ні щастя ні долі. [співає].

Горе-ж моє горе
Нещасная доле,
Заорала дівчинонька
Мислоньками поле.

Чорними очима
Тай заволочила,
Чом ти неню донці долі
В Бога не впросила.

Розсипались сльози
По широкім полі,
Нема доню сиротині
Ні щастя ні долі.

[Хвилю мовчанка. Марійка, опершись на піч, плач.

Гнат: Від коли жию, ще таких сумних свят ніколи не мав. То сварня, то бійка, то Бог зна, таке накоїлось, що й розібрати годі!

Дмитро: Хоч ти, Гнате, суму не додавай! По правді сказавши, ніщо таке страшне не сталось. Одно лихо, що війт пяний зачіпки шукає. А що-ж то війт, цісар в громаді, чи що? Є і на нього право. А зрештою до суду-віку війтувати не буде. Не плач Марійко! От диви, дівчата йдуть!

Марійка: Я не можу! Мене душа [показую на серце] болить... дуже болить...

Сцена 8.

(Ті і дівчата).

Дівчата [входять].

Зофійка: Здорова Марійко! А чого-ж се ти така сумна тай заплакана?

Марійка: Та гуляти не буду.

Зофійка: Отсе тобі сказала! А як би і справді танець завела, то я би не подивувалась.

Гнат: Ану дівчата близше сюди! Чого ви так оподалік поставали!

Зофійка: Ми не маємо часу, бо ми куди инакше справились.

Гнат: А кудиж-бо? Може би і ми так легесенько за вами?

Зофійка: А може би не хотіли?

Гнат: Та ми хотіли би. Я такий: що дають, те беру; де кажуть йти, там йду.

Зофійка: Ну, то ходи з нами.

Гнат: Куди?

Зофійка: Кудись ми вже підемо.

Гнат: Ні! Я так на осліп не піду. Скажіть відразу де.

Зофійка: А ти такий цікавий!

Гнат: Е... е... е... Розговорили ся ви, кумо, як Парашка на ярмарці.

Дівч. І. Ходімо дівчата. Чого-ж будемо так серед вулиці стояти? Ходи і ти Марійко з нами.

Марійка: Ви йдіть сестрички, бавте ся, але я не піду, бо мені не до забави.

Зофійка: Ет! Видумуєш! Ходи! Там і Миколу застанемо.

Марійка: А кудиж ви йдете?

Зофійка: Та йдемо до читальні. Переказував Дамян, що якісь нові книжки при-

йшли з почти.

Гнат [збирається до відходу]: І не сказати то зараз. Ану, гей, ходім!

Дмитро: Ходім! Але знаєте ви що?

Голоси: Що? що?

Дмитро: Вже не довго наша читальня у Дамяна.

Зофійка: Як то? Чому?

Дмитро: Війта запитайтесь.

Зофійка: От тобі на! А він же з глузду сходить, чи що!

Дівч. І. І що-ж ми тепер будемо робити?

Дмитро: А я вам казав тай говорив, що тбеба свою хату поставити. Чотири стіни тай дах і вже своє і ніхто тобі не має до нього права. Коли годі!

Гнат: А гроші? За тих кілька десяток, що ми їх маємо, хати не поставиш.

Дмитро: А руки від чого?

Гнат: Та від чого, від роботи? Але що руками зробиш, як нема гроший?

Дмитро: А я тобі братіку скажу, що

руками найбільше зробиш! От, аби кождий з нас, хто є членом читальні, лиш день відложив, або два, тай читальня стояла би як церква. Лиш охоти, а все буде добре.

Гнат: Та воно добре, коби так всї думали, як ти.

Дмитро: От в сїм лихо! Разом треба йти, гуртом робити, а тодї то буде слїд по тїй роботї. А поки сього не буде, даремний наш труд!

Дївч. І.: Присяжний йде! А такий пяний, як ніч! Дивіть, дивіть, як качки гонить!

Зофійка: Втїкаймо відси, бо знов причепить ся, як ріпях, тай буде дурницї плести.

Гнат: Та най плете. З дурня не завадить посміяти ся.

Сцена 4.

(Ті-ж і Левко).

Левко [пяний заточуєть ся]: А ту-

що, віче?

Гнат: Ая! Віче!

Левко: Гм... а то на що?

Гнат: Радимо, де би то знайти такого воза, аби ним коршму на друге село вивезти.

Левко: А в яких то ґазетах стоїть так написано?

Гнат: В Шльомка під бамбетлем.

Всї [сміють ся].

Левко: А ти каналїє, одна з другою, чого смієш ся? Га?

Зофійка: Бо нам смішно!

Левко [до Гната]: А ти чий?

Гнат: Татїв і мамин.

Левко: Гм... гм... А як тебе кличуть?

Гнат: Мене не кличуть, на мене свищуть.

Левко: А ти з котрого села?

Гнат: З нашого!

Левко: Що ти собі гадаєш, що ти зі мною за пан брат? Та я був ,,члунком'' ради ,,повятової'', а ти що?

Гнат: А я ще буду!

Левко: Хто?

Гнат: Я!

Левко: А ти як називаєш ся?

Всї: [сміють ся].

Левко: Ти каналїє, одна з другою, ти з мене смієш ся? Що ти собі гадаєш, що я з тобою за пан-брат?

Гнат: Ато файно! Та ви вуйку є присяжний не то що!

Левко: Видиш! Я є присяжний, а ти є нїц... ти є... дурень...

Дмитро: Дай йому вже спокій. Не зачіпай біди, най йде!

Левко: А то котрий такий мудрий?

Дмитро: Я! Чого вам треба?

Левко: А ти як називаєш ся?

Дмитро: Йдїть, йдїть до дому! Най з вас люди не сміють ся!

Левко: А ти чий?

Дмитро: І не біду собі напитав?

Левко: Що ти каналїє одна з другою? Ти з мене смієш ся?...

Дмитро [бере його за плечі]: Йдї
вуйку до дому, переспіть ся, бо ви слабі

Левко: А ти яким правом маєш ме
до розказу?

Дмитро: Та я вам не розказую, тільк
вас прошу.

Левко: Тобі зась до мене! Я був „члу
ком" ради „повятової", а ти що... ніц.
ти є дурень!

Сцена 5.

(Ті-ж, Олена і війтиха).

Олена [входить з війтихою]: Ан
Геть менї від воріт! А то що в мене пра
зник, весїлє, чи що? Чого ви як тїчня зб
гли ся?

Левко: Тихо! Я тут пан...

Олена: А! То ви тут куме, Леонку?
за вами війт шукає.

Левко: А! Як шукає війт то мус.
мус, то мус! [виходить].

Олена: Ну, а ви чого стоїте? Геть ме

звідси!

Гнат: А ви, тітко, не гнівайте ся, як ми трохи коло воріт постояли. Анї плота, анї воріт ми вам не вкусимо.

Олена: Йди, йди ти, премудрий Соломонів сину, до своєї читальнї дївки баламутити! Я вже таких бачила! |до Марійки|. А ти марш мені до хати! Анї крок нікуди!

Марійка: Н . свято, відпочинок, то піду там, де схочу!

Олена: Анї кроком нїде не поступиш! Чуєш? Ану до хати! До кого я говорю? Що ти собі гадаєш, що як ти собі зайшла з тим премудрим Микольцем, то ти вже панї в дома? Чекай, буду я то паньство буком гнати. Вже я бачу куди воно йде! Не будеш вже з ним більше компанувати, нї! Я з тобою ще нинї инакше розговорюсь! До хати зараз йди! |Марійка насупившись іде до хати|. А ви геть до чорта! Не будете ви менї більше дївки баламутити, нї!

Дмитро: Еге, туди пішло! Ходім дівчата... [виходять].

Олена: На зломану голову! А то вам, кумонько, зараза! От таке, видите, що неділї. Посходять ся тай тільки плоти виломлюють, що годї обігнатись. А воно дурне, молоде, компанує з ними тай їх слухає. Але від нинї инакше буде! Вже менї нїхто більше ногою на подвірє не поступить. А той премудрий Микольцьо, як тільки менї покажеть ся, то за двері викину. Вже я те кумонько зроблю, бігме зроблю; я собі таки ґаздиня в хатї.

Війтиха: Так, так, кумонько, робіть так, аби було добре, а ми вам кривди не зробимо. Але я чула, що вже ґрунт на Миколу заінтабулювали.

Олена: Та де, кумочко! То він такого тумана пустив. Се неправда!

Війтиха: Як так, то буком його від дївки. Та то голодранець, безштанько. Тілько всього, що на нїм. Робіть же тепер кумонько як знаете, аби гаразд з сього вийшло.

Олена: Вже ви, війтихо, тим не журіть ся. Я вже зроблю з тим лад. Вже моя донька не поступить більше ногою до тої читальні. Але дивіть но ви ся. Де то хто чував тай видав, щоби до сього прийшло. А ви знаєте, кумонько, то вони хотять ще яко гось збитка зробити...

Війтиха: Та чула я, чула. Хотять якісь „Січи" завести, чи що за мару! Бачила я кумонько того в місті. Таке вам повбиране як гамани, аж смішно дивити ся.

Олена: Боже! до чого то вже на світі не доходить! І замісць що люди мають мудріти, то все дурніють!

Війтиха: То вже бачите таке на люди зайшло! Якась кара Божа, чи що! То всьо, кумонько, за гріхи! Ая, за гріхи людські.

Олена: Може бути! Старі люди розказують, що за них якось добре було на світі. А тепер... де-де-де... Шкода і згадувати, і не знати, кумонько, чи то буде коли полекша, чи ні?

Війтиха: Бог його святий знає. Певно,

що ліпше не буде, як таке буде діят
А де-ж хто давно знав про таке, як н
Десь тепер люди сварять ся, одні на
гих в'їдають, читають якісь ґазети, а
тільки гріхи тай образа Божа, не то
[по хвилї] Але бо я, кумонько розг
рила ся, а менї пора до дому.

Олена: Отсе з мене ґаздиня, що і в
ту не попросила. А прошу-ж, кумон
до хати.

Війтиха: Дякувати за гостину, ал
піду до дому.

Олена: Та на хвилинку. Не гор
бідною. Знайдеть ся і в мене для вас п
ційка.

Війтиха: Нї, нї, кумонько. Менї т
нема часу. Я мушу таки піти до дому.
обіцялись прийти мої свати. Колись м
иншим разом. А ви, кумочко, пильну
тільки дочки, аби гаразд було.

Олена: Вже ви не журіть ся. А від
го я її мати?

Сцена 6.

(Ті і Степан).

Степан [входить]: Ви тут мамо?

Війтиха: А ти-ж де, сину, так барив ся?

Степан: Ніде!

Війтиха: А деж ти був цілу ніч і цілий день?

Степан: Де? Там, де я хотів! А що-ж то, я мав вас о дозвіл просити?

Війтиха: Та ні сину, я того не кажу, але то погано, кудись по ночах волочитись.

Степан: Я мав діло, то мусів. А де Марійка?

Олена: Десь в хаті. Як тобі треба, я закличу.

Степан [важко зітхає]: Ох!

Війтиха: Степане а тобі що?

Степан: Нічого!

Війтиха: Та диви, як ти змарнів, поблід! Бій ся Бога а ти де був, що так по-

валяв ся? Ох, Боже! Ти бив ся з ким
що? Диви, який ти покалїчений!

Степан [змішаний]: Я покалїчен
де?

Війтиха: А на лици! Подивіть ся
монько чи не правда?

Олена: Ая, ая! Мусїв з ким бити с

Степан: Ет! Що ви знаєте! Де Мар
ка? Я хочу з нею говорити.

Олена: В хатї, Степаночку, як хоче
то зайди.

Степан: Нї! Я до хати не піду! П
кличте її сюди!

Олена: Ходїть, кумо, на хвилю до х
ти, заким молодята розговорять ся. Мох
що путнього таки зараз вийде.

Війтиха: Я по правдї, немаю часу, ал
най там! [Олена і війтиха виходять].

Степан [остро, уривано]: Так! Скін
чилось! Все скінчилось! Вже менї більш
на дорозї не стане! Вже не буде більш
знущатись надімною! Тепер тільки, чи во
на схоче? Нї, вона мусить схотїти! Вс

горі ногами переверну а на своїм поставлю! Добре, що я його позбув ся! Але вив ся! Як гадина в руках сикотів, кричав та нічо не помогло. Я раз мусів зробити з ним конець. Добре, що хоть свідків не було. Тепер я пан, тепер я горою! А хто мені тепер стане на дорозі нікому не подарую. Все мені одно! Як дізнають ся, кримінал і так отворений передімною, а як не дізнають ся — пропало!

Сцена 7

(Степан, Марійка).

Марійка [входить]: Ах! Се ти? А ти чого хочеш?

Степан: Ходи близше Марійко! Ходи! Не бій ся! Я тебе не з'їм!

Марійка: А чого-ж ти прийшов, чого хочеш від мене?

Степан: Я прийшов сказати, що люблю тебе, що без тебе жити не можу! Марійко, слухай, що скажу: Край, рубай мене на

місци, лиш подиви ся на мене при
лиш скажи, що любиш мене.

Марійка: Ні! Степане. Сього я
сказати нині не можу, бо я тільки йо
ного люблю!

Степан: А як би його не було?

Марійка [здивовано]: Що? що ти
зав?!

Степан: Вже і налякала ся. Нічог
тільки так питаю ся, якби його не бул

Марійка: Тоді... сама не знаю!

Степан: Так ти ніяким світом мене
полюбила би?

Марійка: Так ,Степане, шанувати
бе шанувалаб, якби ти поправив ся,
любити не любила би.

Степан: Ох! Горе мені! Що я зробив

Марійка: Що? що? що ти зробив. С
панку, скажи?

Степан: Ні, не скажу! Сама дізнає
ся (вибігає ловлячись за голову).

Марійка: Боже, Боже мій! Що він ск
зав? Що се значить? (довше надумуєсь

Тому то Миколи досі нема! Так... він... пі мстив ся на нім. Він занапастив його і мене на віки! Боже, чи се правда, чи може він мене так налякав? Ні!... Піду... піду... (йде уриваними кроками) піду довідати ся... Як так... Горе мені безталанній сироті [впадає в спазматичний плач і вибігає].

Сцена 8.

(Олена і війтиха).

Олена (виходить з хати): Марійко, стрівай, стрівай, а куди ти побігла? От і лишечко мені (до війтихи що вийшла з хати). Я думала, що вони собі любенько воркують, а то на, вже і по розмові!

Війтиха: А може де разом пішли на цвинтар, на гагілку.

Олена: Ні кумо, ні! Я бачила, Марійка пішла сама, заплакана.

Війтиха: Що се могло бути, я цікава.

Олена: Може і посварились, бо по

правді, кумонько, сказавши, відкол
Марійка стала ходити до читальні,
лась дуже писката... На все відвор
притинок дає. А з вашим Степаном
не дуже радо говорити любить.

Війтиха: Байдуже, кумонько, ко
брали ся, а відтак якось полюблять

Сцена 9.

(Ті, війт і Левко).

Війт (входить з Левком): Де Сте

Війтиха: Недавно що побіг туди.

Війт: Куди побіг?

Війтиха: Або-ж я знаю?

Війт: Аби він не дочекав вже хо
по божім світі, не то бігати!

Війтиха: А ти-ж за що так тяжко
закляв?

Війт: Не обзивай ся до мене, бо
тут голови розторощу!

Війтиха: Та що тобі? Та чого ти та
лютий?

відколи моя
альні, зроби-
відворкує та
епаном таки
.
ько, коби пі-
блять ся.

Де Степан?
туди.

же ходити

тяжко його

е, бо всім

о ти такий

Вінт (важко зітхає): [illegible] же! За що ти мене покарав тим Ірод[illegible], за які гріхи?

Вінтиха: Та що то[illegible] Тимко[illegible] Говори, що стало ся?

Вінт: Побачиш! Але як [illegible]иш [illegible]инка в криміналі за кратами!

Вінтиха: [illegible] падоньку мій! Кажи, Тим ку, що стал[illegible] [illegible]и. [illegible] я виділа, що він був покалічений.

Левко: Вважа[illegible]ш, [illegible]ту що забив...

Вінтиха: Кого? що?

Він[illegible] Микслу! Тепер знаєш? Маєш раз синка!

Олена: Ох[illegible] адоньку нещасний! Хто? Ваш син! Та [illegible]-ж се правда?

Він[illegible] (крізь плач): То не правда, [illegible] брех[illegible] на нього так набрехали. Я [illegible]у в[illegible]одіть! Голову тому розторо-[illegible], що [illegible]набрехав на нього (вибігає).

Вінт: [illegible]аклопотаний] Гей! Гей! Тяж-[illegible]а впала на мене. [Гнівно до Олени]. [illegible]все через тебе, відьмо, тай через твою

дівку! Чекай, навчу я вас розуму.
з вас буде сикати! Я всіх до криміна
замикаю!

Олена [благаючо]: Та що я бідн
щаслива винна? — Та чого ви в мен
чете?

Війт: Що винна? Я тобі покажу
ти винна! Я тебе навчу, як ти маєш
ку пильнувати, щоби не волочилась
трогонами, але сиділа в хаті! Я вам
читальню, почекайте!

Левко: А що там далі, то я не зна

Олена [підходить до війта]: Б
війте! Прошу вашої милости! Змилуй
надімною, не карайте мене, бо що я
винна?

Війт: Марш від мене! Тепер не по
же ніяка просьба. Я вас всіх научу
зуму, як війта слухати і не киринити! Б
читальню? Чекайте, песі сини, дам я
читальню, тай на війта в'їдати! Попамя
єте ви мене до віку-суду!

(За сценою чути гамори і крики.

лос війтихи: Паноньку, пустіть його, не мучте. Я клену ся, що він не винен. (Кроки зближають ся, аж на сцену входить жандарм і веде закованого Степана. Сцену заповняють мущини, жінки і молодіж).

Сцена 9.

(Ті, війтиха, жандарм, Марійка і люди).

Війтиха: Тимку! Ратуй! Бій ся Бога! Ратуй, ратуй! Він невинен!

Жандарм: Ви війт?

Війт: Я.

Жандарм: А се ваш син?

Війт: Мій.

Жанд.: А ну люди, приведіть побитого... як він зветь ся... Миколу!

Марійка [за сценою]: Голубчику, любчику, що з тобою зробили?

Марійка: [вводить покалїченого і покровавленого Миколу].

Жанд. [показує на Степана]: Той?

Микола (слабим голосом): Той сам!

Жанд. (до Степана): Скажи-ж те
що неправда?

Степан: (мовчить).

Жанд.: А хто ще був з тобою?

Степан: (мовчить).

Жанд.: Ну говори, хто ще з то
був?

Степан: Ніхто!

Жанд.: Ми в суді довідаемось, хто
з тобою був!

Війтиха (припадае до жандарма): П
стіть його, пустіть він не винен! Се во
ги так на него набрехали. Я його мати
посвідчу, що він не винен.

Жанд.: Се мене нічо не обходить!
суді будете свідчити. Тут нема суду. (
війта): Пане війте! Сейчас приладіть ко
з соломою для хорого, щоби його переве
ти до міста до шпиталю!

Війт: Тепер свято. В мене нема кони

Жанд.: Мусять бути! Сей обовязо
кладу на вашу відвічальність. (до Мико
коли). Поїдете зі мною до міста, там крив

ди вам не зроблять.

Марійка (припавши до Миколи): Миколо! Голубе мій єдиний, моя ти надіє ясна. А на когож ти мене і отсих моїх другів полишаєш? Що ми без твойого проводу зробимо? (шльохає).

Микола: Тобі лишаю віру в правду світла, що мусить побідити темноту! Ви лиш боріть ся, а побіда певна!

Завіса.

ДІЯ III.

Сільська коршма. Попід стінами лавки. В куті шин
Всюди знедбало порозкидувані всякі домашні нарядд
та брудна і погана з повибиваними вікнами. При ол
столі сидить двох чоловіків.

Сцена 1.

(Чоловік I. і II. та Шльомко).

Чоловік I. (по довшій мовчанці): Н
петесь куме, кватирку?

Чол. II.: Дякувать за добре слово, ал
я ні!

Чол. I.: Та що то! Кватирка як напер
сток.

Чол. II.: Ні! Я таки не буду пити, спа-
сибі.

Чол. І.: Тоді, як випете, то і спасибі скажете! Шльомку, а дай но там дві кватирки, але тої ліпшої. Ти знаєш яку я пю. То видите, куме, таке: кватирку, дві, то навіть доктори кажуть, що не вадить, бо, як той казав, руський християнин як не ви пе, то його в животі млоїть. А вже більше, то шкодить.

Чол. І.: То, рахувати, як кому до здоровля припустить. Є такий, що йому зашкодить, а є такий, що ні. То йде до того, хто твердший.

Шльома: (ставляє тим часом дві кватирки і закуску).

Чол. І.: Дай нам Боже здоровле!

Чол. ІІ. (пе): Дай Господи витримати! Моцна, аж по кишках ріже.

Чол. І.: Таж наш Шльомко вже знає, що кому дати. Він на мене має все бачне око.

Чол. ІІ.: Таки наш Шльомко ввійде. Рахувати, лепський чоловік, нема що казати!

Шльома: Коби були ще всї та
ські, як я. Коби менї так вміли від
як я вмію на борг давати.

Чол. I.: Тільки ти, чоловіче, та
дуже не прихвалюй! Як ти варта по
то сам себе не хвали, але слухай я
другі хвалять.

Чол. II.: Шльомо буде нинї му
Жиде, чуй, буде нинї музика?

Шльома: Пан начальник казали ш
де, або я знаю.

Чол. II.: Вже як пан начальник ка
то видко, що буде!

Шльома: О, наш пан начальник е
брий чоловік. Він нікому кривди не з
бить. Він е добрий чоловік.

Чол. I.: Коли що, хоть він добрий
ловік, то всї на нього ворогують.

Чол. II. Та що ви, куме, говорите?
хто ворогуе? Смаркачі, дурнї! А то, вв
жаете таке, як би жаба до коня ногу рі
нала!

Чол. I.: Воно правда, але все то за на

ших часів того не було, аби в селї були роздори. То не файно тай ще і встид перед чужими селами.

Шльома (радісно): А видите! А я то давно казав, що таке буде, коли Шльомка ніхто не хотів слухати. Правда, ви самі є свідки, як тут були в коршмі і пан начальник і пан-присяжний і всї ще другі файні ґазди, а я говорив: не пускайте читальнї в село, бо буде біда. Не моя тепер правда? А через що війтів син, най ся преч каже, в кримінали, як не через читальню. Не правда? Не бійте ся, вже як що Шльома скаже, то воно на вітер не піде.

Чол. II.: Та що говориш за кримінал. Таж війтового сина пустили.

Чол. I.: Ая пустили. Вчера у вечер прийшов до дому. Відсидів інквізит -- та брак доводу і суд пустив.

Шльома: То дуже файно, дуже файно! Я не знав!

Чол. II.: Видко невинен тай вже. А що там з Семеном, біда?

Чол. I. [зітхає]: Ая біда! На
сяців впакували.

Чол. I.: Шкода парубка! Хоть
ди говорити, він був гідний па
Бувало вам, з послідного стягнеть
компанії свойого дотримає. Гіден б
чисько, шкода його.

Чол. I.: А то видите все через
лу! Все через нього терплять невин
ди! Але як чую то і його пан Біг по
Кажуть, що такий слабий лежить в
тали, що може і не вийде.

Шльома: Най не виходить! А вам
треба?

Чол. I.: Так треба, як тобі пархів

Чол. II.: Ей! Що ми за пусте бу
говорити. Нема його, то обійдеть ся!
же тепер хоть в селї буде спокій.

Сцена 2.

[Ті і Левко].

Левко [входить]: Добрий день! Т

тобі Шльомку добрий день!

Всі: Добрий день!

Левко: Як ся маєте, кумове!

Чол. І.: Дякую за привитанє. В гараздї, а чого не стає, то собі купуємо.

Левко: Та воно так! (сїдає коло стола). А маєш ти, Шльомо, добре пиво?

Шльома: Чому би Шльома не мав мати? (йде за шинквас).

Левко: То дай там менї в вершок (до Чол. І. і ІІ.) Я, видите, вже горівки нї, бо менї не ґільтує, але пиво, то що иньшого. Я, як той казав, люблю панський трунок.

Чол. ІІ.: Та воно так! Пиво пеш тай пеш, нїм впеш ся тай ще і дорого коштує, а горівки випеш кілька тай готов.

Левко: Гм... а на щож одно і друге Господь милосердний сотворив, як не нате, аби чоловік грішний вживав? Я, як той казав, най Бог простить гріха, вже не відкину ся пива. Є там якесь брацтво, але то до нїчого. Я так, як мій тато небіщик, дай йому Боже там... га...! (зітхає).

Шльома: Прошу пиво. Що тіль
ка надпочата. Дуже добре пиво!

Левко: Будемо видіти. (пе) Вв

Шльома: А видите! Як я вже каж
добре, то мусить бути добре.

Чол. І.: Куме Левку!

Левко: А що там?

Чол. І.: Таки війтового сина пуст

Левко: Так! Перед судом показа
його правда тай пустили.

Чол. І.: Видите, як то нині йде на
ті. Зловлять невинного чоловіка тай па
ють до криміналу. Нема правди, бігме
ма ані в жидів, ані в панів, ані таки в
хлопів... А що там з Миколою!

Левко: Голодранець. В шпитали
нае. Як не було з нього хісна так не буд

Чол. І.: А я те казав, я то все каза
до чого та читальня здала ся? Чи мож
з неї хліб хто їв, або буде їсти? От пуст
робота тай тільки.

Чол. II. А я правду сказавши таки не
знаю в тім товку. Кажуть читальники, що

читальня добра, а тут знов кажуть, що ні! Господь його святий знає, куди йти тай кого слухати.

Левко: Нас слухайте! З тими молодиками нема що зачинати! То пусті голови, вітрогони! Нема навіть з ким слово говорити.

Сцена 3.

(Ті, війтиха і жінка).

Війтиха (входить зі жінкою): Добрий день.

Голоси: Дай Боже здоровля.

Шльома: А як ся маєте війтихо? Дай Боже щасте. Я чув, що вашого сина пустили?

Війтиха (радісно): Мусіли пустити, бо був невинен, але за те він піде до криміналу, що таку неславу на мене наніс.

Чол. І.: Та де йому до криміналу.

Війтиха.: Та йдіть! Що ви говорите?

Чол. І.: Та то, що чуєте. Прецінь Ми

кола лежить смертельно хорий в шпитали.

Війтиха: Господи! Ті люди чисто з розуму посходили. Та він вам як медвідь здоровий. Нині в село вертає.

Чол. І.: Я знов чув, що він дуже слабий.

Війтиха: Не слухайте! Те все неправда. Він здоровий, а те що його побили, йому нічо не пошкодило. Бив якийсь та, як то кажуть, не вмів бити. (до жінки): Сідаймо кумо, та тут при сім столі. А дайно нам Шльомку по порційці (сідають).

Жінка: Тай, кажете, буде весіле з Марійкою?

Війтиха: Буде, буде! Хибаби дівка здуріла.

Жінка: А мені казала Олексина Парашка, що Марійка десь там перед дівками говорила, що як за Миколу не вийде, то собі смерть заподіє.

Війтиха: Дурне її говорене. Най вона що хоче говорить, то все таки мамин голос старший. Як мама скаже, то так буде!

А я вже з старою все зробила. Таж скажіть ви, кумо, самі на розум, де вона знайде такого богатого парубка, як мій Степан?

Жінка: Воно правда, але вона вашого Степана не любить.

Війтиха: Най любить, або не любить, то мені се байдуже. Вже ми з Оленою так зробимо, що вона його полюбить.

Шльома (приносить горівку і кладе на столі). А закуски не треба?

Війтиха: Та, як там маєш яку булку, то постав, може закусимо. Але чогось мого старого не видко з міста. Десь балюєсь по дорозі.

Жінка: Та як не балюватись, як сина пустили. Тож то радість буде в селі.

Війтиха: Ой, кумонько, радість. Як у у кого? Будуть такі, щоби раді мойого Степана на гиляці вздріти, такий тепер світ!

Жінка: Пек-запек їм тай осина! Хибаж вам язиками пошкодять? Ви богаті та

лаючі, то що вам зроблять.

Війтиха: Та я кумонько смію ся з того! Або я собі що з того роблю? Де там! Коби тільки клопоту на здорову голову!

(При послідних словах війтихи чути за сценою спів: „Гей там на горі Січ іде!" Через вікно видно, як переходять парубки і дівчата. Спів чимраз голоснійший відтак стихає аж і мовкне. Весь час в коршмі ти хо. Дехто визирає через вікно. Відтак розмова продовжуєсь).

Війтиха: Певно Микола вернув в село, що такий рейвах зробили. То їх рабін. Але не довге їх пановане, не довге. Най но мій Степан оженить ся тай стане ґаздувати, то все змінить ся, ая змінить ся!

Жінка: Воно все буде добре, коби лиш ту читальню скасували.

Війтиха: Не можна! Був мій чоловік в місті, хотів скаржити, кажуть: не можна!

Жінка: А видите, то все через панів! Яж давно те говорила, що то пани все позапроваджували, аби хлопів баламутити.

Чол. І.: Шльомо! Шльомо! А що там тобі прийде від мене за почастунок?

Шльома: Або я вас питаю? Вже воно щось там прийде! Як хочете, йдіть здорові. Я вас арештувати не буду.

Чол. І. (до чол. ІІ.): Нема що казати, добрий жид! На цілу околицю такого арендаря нігде не знайдете. Не жаль і до такої коршми зайти.

Левко (встае від свойого стола і підходить до війтихи). Я, як той казав, нині гуляю, бо в вас празник. Степана пустили, а я пю тай гуляю (співае).

Там у саду вишня, чому не черешня,
Любив ти мя, кохав ти мя,
Чому не береш мя.

А я тую вишню вирубати мишлю,
А я тебе, дівчинонько
Таки взяти мишлю.

Війтиха (вдоволена): Отсе раз мені подобало ся. Вам, куме Леонку, то і не встид би під вінець стати.

Левко: Гм... Чому ні. А що там далі, то я вже не знаю.

Жінка: Е! Що там дальше буде, то вже потому жінка навчить.

Війтиха: Жартуйте, жартуйте, кумо, здорові!

Жінка: Чомуб не пожартувати, коби тільки не хорувати!

Чол. І.: А не говорім сюди і туди, то кумови Леонкови, здалаби ся на старі літа яка молодиця.

Левко: Та воно часом і то добре.

Війтиха: Як туди пішли, най посилають старостів, може яка знайде ся!

Левко: Що то, то я вже не знаю!

Сцена 4.

(Ті, війт і Степан).

Війт (входить з Степаном): Га... га... га... Щось мій кум Леонко за богато до моєї жінки підморгує...

Левко: А... пан начальник, то що иншого.

Війт: Дай Боже здоровля всім! Сїдай Степане! Най всї видять, що тебе пустили, най і вони, ті злодії, подивлять ся, що тебе не повісили. Тепер ти їм відплатиш за все добро. Шльомо! Дві гальби пива; а музики ще не було?

Шльома: Нї! Ще не було!

Війт: І не казав я прийти завчасу? Коли то як не підеш з палюгою, то нїчо не поможе. Олени не було, жінко?

Війтиха: Не було, але може згодї надійде!

Війт (іронїчно): Але і він вернув, нїчого йому не стало ся. Аби були йому і в двоє ребра покрутили, то його булаб нужда не добила.

Війтиха: Та я то чула, що вернув! Таке тут викрикували!

Війт: Най викрикують! Як Степана арештували, то не так викрикували тай що з того? Я війтом був і буду, а вони пустогонами були і будуть.

Шльома (приносить війтови пиво): Сві

же пиво, що лиш з бочки!

Війт: Пий Степане! Пий тай смій ся зі всього! Чогож ти хлопе посумнів? Тіш ся, най вони вражі сини сумують, ми їм тепер дамось в знаки! Ти знаєш, в мене нині празник. Нині пю, цілу ніч пю, абим мав і сотку пропити, всьо мені одно. Добре, що на моїм стало. Най знають, що значить війт в громаді! Вони мене хотіли читальнею настрашити? Ха.... ха.... ха.... Хто? Безвусі дурні?

Війтиха: Дай спокій чоловіче, бо попід вікна ходять тай всьо підслухують.

Війт: Най слухають! Най їм вуха потріскають, а най слухають. Я тоді з ними поговорю, як буду мати тут. (показує на голову). Тоді най зі мною стануть на розмову!

Жінка: Завзятий ваш чоловік!

Війтиха: Бо він правди хоче! Він за правдою то би у вогонь скочив!

(За сценою чути як грає музика).

Війт: Музика йде. Най грає! До рання

най грає! В мене нині празник! (бере пляшку, підносить в гору і співає):

ей... дунай, дунай, дунай,
дунай, дунай, дунай да!

Сцена 5.

(Музика).

Музика (входить, стає в куті і строїть інструменти).

Віт: Грай, грай музико! До раня мені грай! Най раз вжию в світі. Грайте, аби їм (показує через вікно) так по кишках грало! (За вікном сміх). А диви як канаглія сміеть ся з мене! Гей! Давайте люшні, зараз їх всіх на смерть позабиваю! Грай музико!

Музика (грає)

Віт (співає):

Заграй-же ми, музиченько,
Як сам розумієш,
Чи ти руки покрутило,
Чи ліпше не вмієш.

Гов! Гов! (виймає з ременя паперову пятку). Видиш пятка! Пю! До раня пю! (кидає її в гальбу) Най мокне! Я мок за неї на дощи.

Війтиха (підбігає і ловить його за руки): Чоловіче, бій ся Бога, що ти робиш? Ти збожеволів, чи що?

Війт: Іди геть! Я нині пю, бо я нині пан! А тамто діди! Гей не смійте ся один з другим, бо як тобі люшнею дам, то...

ей дунай, дунай, дунай,
дунай, дунай, дунай да...

Дай вам Боже здоровлє сватове тай мої кумове, дай вам Боже многих літ прожити, а тамтих най шляк трафить! Я нині пан; пятку пропю і хто мені що зробить!

Жінка: Бою ся, кумонько, аби нині якої біди не було!

Війтиха: Та яка біда! От най чоловік троха потішить ся!

Війт (йде до вікна): Ти каналїє одна! Ти знаєш чим я був? Я був „члунком" ра-

ди „повітової". Ти знаєш, що то значить? Панський дзиґар такий (показує рукою) курив, з панами сидів, їв і пив, аж ригав (за вікном реґіт). Ти каналіє, ти ся з мене смієш? Гей, давайте люшні, то я їм голови розчереплю.

ей... дунай, дунай, дуна,
дунай, дунай, дунай да!

Грай музико! Грай, аби тобі аж руки покрутило. Не жалуй смика ані струн. У мене тай в мойого сина нині празник, у моєї жінки також, в моїх кумів також! Шльомо! Пива давай!

Шльомко (вбігає і забирає зі столів шклянки).

Левко (до тепер сидів тихо, підходить до війта заточуючись): А що там далі, то я собі погуляю:

Там у саду вишня, чому не черешня..

Гов! А ти чому не граєш? Грай! Я з паном начальником нині гуляю.

Музика (грає).

Левко (гуляючи приспівує): Там у

саду вишня, чому не черешня... Гов! Не годен! Вже старий, не здужаю!

Війт: Ти куме Леонку є мій найліпший кум. З тобою піду на край світа. Дай руку!

Левко (подає руку): Мир вам братя... О, се я люблю, бо ми рахуваги тверді, а тамто вітрогони. Вони війтового сина до криміналу... Ге... ге... то не туди!

Війт (криком): Гей, жиде, є там пиво, чи нема?

Шльомко: Вже, вже є! (приносить і роздає).

Війт: Дай тобі Боже здоровля, куме Леонку! Пий, до раня пий, я нині плачу!

Сцена 6.

(Ті і Олена).

Олена (входить): Дай Боже здоровле.

Голоси: Дай Господи!

Війт: А! Як ся маєш, Олесю? Сідай, напеш ся пива! Шльомо, дай но там ще гальбу пива! А що, буде весіле Олено?

Олена: Буде! Чому ні?

Війт: То пем тай гуляем до самого ранія. Все одно. Пропю пятку, пропю сотку, але най всі знають, що я пан, а тамто діди!

ей... дунай, дунай, дунай,
дунай, дунай, дунай да!

Грай музико! Чого стоїш? Грай, як кажу.

Заверухо, горілице, шнапс.
Хто ті буде потім пити,
Як я буду в гробі гнити,
Заверухо, горілице, шнапс!

Так! Се я розумію. Куме Левку, а ти чого так став, як ворона на слоту?

Левко: Що то, то я вже ні! А що там далі, то я не знаю.

Олена (сідає тим часом до стола коло війтихи. До того-ж стола приступає війт).

Війтиха: Тепер кумо, Олено, вже можемо діло на правду зачинати. Так кажіть-же дасьте доньку, чи ні?

Олена: Хотьби і зараз! А мені що на

тім. Ще і раднійша буду, бо і так не годна з нею дійти до ладу. Порадьмо ся як, що, куди тай на оповіди.

Війтиха: Та що тут радити! Тут і без ради ясно. Марійка буде в мене невісткою, має половину хати, корову тай ниву на ланах так, як ми говорили. Ладьте-ж веліле тай конець!

Жінка: Кумо Олено! Але на доброго зятя ви натрафили, бігме на доброго! Дивіть хлопець, як свічка!

Війтиха: Я своїм не хвалю ся, але люди видять, най самі скажуть!

Олена: Та я сама добре виджу тай міркую. Я пристаю. Ну, а коли би так весіле?

Війтиха: Коли будь! Аби як найборше, бо чогож тут зволікати.

Олена: А як там Степан? Требаби його запитати, коли би він схотів.

Війтиха: Степане! А ходи но сюди!

Степан (підходить): Чого хочете?

Війтиха: Коли би ти хотів, аби було весіле.

Степан: Може бути, або й не бути!

Війтиха (здивовано): А то чому так?

Степан: Має вона йти силою за мене волю я її не брати.

Олена: А хто-ж казав, що силою йде? Я мати, я так хочу і так буде!

Степан: А мені здаєть ся, що так не буде. Ви знаєте, що вони там на мене готують.

Війтиха: Сьмій ся з того тай тільки! Чекай, не довге їх буде панованє, коби ти тільки оженив ся. А говорив ти з Марійкою?

Степан: Ні! Не говорив. Мені встидно її в очі подивитись.

Жінка: Ото парубок! Боїть ся з дівкою говорити.

Степан: Я не бою ся, але я не можу, бо...

Війтиха: Ну, та що там таке, кажи: може що порадимо?

Степан: Тут вже нема ніякої ради. Я знаю, що вона мене ненавидить, тай я

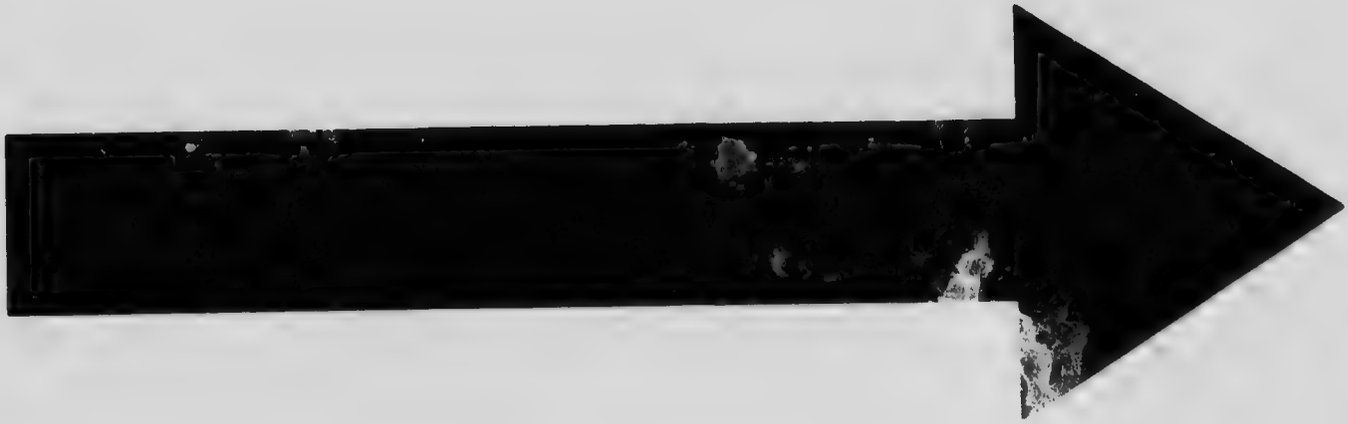

MICROCOPY RESOLUTION TEST CHART

(ANSI and ISO TEST CHART No. 2)

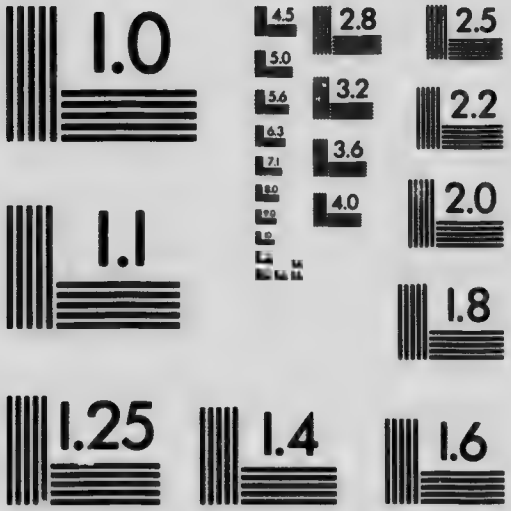

APPLIED IMAGE Inc

1653 East Main Street
Rochester, New York 14609 USA
(716) 482 - 0300 - Phone
(716) 288 - 5989 - Fax

з нею буду нещасливий! Я з нею не можу разом жити!

Війтиха: Та що тобі стало ся, Степане? Кажи, що тобі таке? Недавно говорив инакше, а тепер звернув все на инший лад.

Степан: Бо я давнійше був инакший, а тепер знова инакший.

Жінка: Е! То перейде! Він нині трохи сумний! Опісля, як побачить дівку коло себе, то повеселійшае.

Олена: Ну, кінчім-же діло! Кажи Степане, хочеш брати Марійку?

Степан: Я хочу, але вона не хоче.

Олена: Але я хочу! Я її мати, то вона мусить хотіти. Як я скажу, то так мусить бути!

Степан: А ви, мамо кажете, що мені буде так добре?

Війтиха: Чи зле, чи добре, потому побачиш. А тепер кажи тут при свідках, хочеш Марійку, чи ні? Бо ми завтра даемо на заповіди.

Степан (байдужо): Як ви хочете то і я хочу!

Війтиха: Ну, так і говори! Чого-ж із тим бавити ся, як дитина. Чоловіче а ходи но ти сюди!

Війт: А що там, чого хочеш?

Війтиха: Тут при свідках, най всі люди чують і знають е така згода: Степан бере Марійку, а ми даемо пів хати, корову і ниву на ланах. Чи так чоловіче?

Війт: Най буде і так! Все одно аби весіле було.

Війтиха: Як так, то кажи тепер дати могорич.

Війт: Шльомку! Клади літру горівки. Могорич пемо.

Війтиха: А весіле то вже ваше кумо Олено.

Жінка: Та певно, що їх! Їх дівка, тай їх весіле.

Голос (за вікном): Марійко! Чуеш? Продають тебе як звірину, за літру горівки. Йди не дай ся!

Війт: Каналіе одна! Тихо будь! Я тобі люшнею голову розчерепю!

Сцена 7.

(Ті і Марійка).

Марійка (вбігає і падає матері до ніг). Матусенько рідненька, що ви зі мною робите, на що мене живцем в могилу закопуєте? Возьміть радше ніж і прошийте ним на скрізь моє серце, як так маєте робити зі мною. Змилуйтесь на Бога, не губіть мене, як хочете видіти ще живою свою дитину.

Олена: Встань! Встань кажу тобі! Ти слухаєш тих бунтівників, що тебе підбунтували, але я те не слухаю. Так буде, як я тобі кажу і так мусить бути!

Марійка: Не буде матусенько, не буде! Я радше смерть собі заподію, нім би се мало статись. Мамо, матусенько моя, за що ти так важко знущаєш ся надімною.

Олена: Ну, дивіть ся люди добрі. Збожеволіла дівка, чи що? Кажу тобі встань, бо я... я... тебе...

Марійка: Що хочете робіть зі мною,

бийте мене як пса, то буде лїпше чим піти за нього.

Степан: Марійко! Чому ти так говориш? Що я тобі завинив?

Марійка: Я тебе ненавиджу за кривду бідного Миколи!

Війт: Що? Я його зараз до криміналу. Що він хоче зі мною рівнати ся? Та я його зараз! О! Не буде він вже так гуляти, як до тепер гуляв! Послїдна година для нього вибила!

Левко: Так є! А що там далї, то я вже не знаю. Тамто драби, молодики, вітрогони, а ми оба з паном начальником тверді.

Мир вам братя... всї... всї...

Голос (із за вікна). З ким миритись? З темними духами! Най гине тьма, най гинуть дусителї „Просвіти".

Війт: Тихо там! Грай музико!

ей дунай, дунай, дунай

За вікнами крик душає, плач Марійки з музикою і криком війта зливаєть ся в проразливі акорди, а зза вікон вриваєть ся приглушуючи все триюмфальна пісня:

„Не пора в рідню хату вносити роздор."

ДІЯ IV.

Сцена 1.

Хата Олени, чепурненько пристроєна. Біля печі пряде Олена кужіль. Марійка сидить при столі над отвореною книжкою.

Олена: Читай Марійко дальше! Читай доню! Се справді гарна повістка про тую Марусю! Небога. Самій мені аж жаль її. Але справді! Якийсь мудрий вписав про неї повістку.

Марійка: Жаль вам, мамо, кажете! А мене вам не жаль? Чиж не терплю я ще дуще, як отся Маруся, що я вам про неї читала? І на що ви мене мамо силуєте віддавати ся за нелюба, на що самі мою долю в вік занапащуєте?

Олена: Ой доню моя, доню! Не знаєш ти моєї жури тай гризи! Та-ж скажи сама,

що мені бідній робити. Та-ж ти сама ви-
диш, що Степан богач, ну тай війтів син,
а Микола що? От дід тай тільки!

Марійка: Мамо! І не боїтесь ви так пе-
ред Богом грішити? Та-ж Микола у деся-
теро богатший чим такий Степан.

Олена: Та що се ти говориш?

Марійка: Правду, мамо, говорю! Ска
жіть же самі, що мені зі Степанового бо-
гацтва, як він те все прогайнує та пропє.
Хиба-ж ви не знаєте його? А так Микола
трудящий, ощадний то хоч він і бідний,
то все-ж і свойого маленького майна не
прогайнує, але ще доложить. Та що тут
говорити. Хиба-ж ви не видите на самому
війтови. Де його богацтво? Не в Шльом-
ка? Га?

Олена: Та то воно правда! Але що-ж
я пораджу тай зроблю, доню моя, коли от-
се я обіцяла, тай і заповіди вийшли.

Марійка: Що хочете, мамо, робіть, а-
ле я вам одно тай те саме кажу, що я за
Степаном не буду, най що хоче діеть ся.

Олена: Ой журож моя, журо! І що мені тепер бідній робити? Ні, доню! Таки то вже мене мами послухаєш тай зробиш так, як я велю.

Марійка: Мамо, я вам вже сказала!

Олена: Тепер вже пропало! Я таки зараз іду до війтихи! Діло мусимо скінчити. (збираючи ся). А ти Марійко будеш таки розумна і зробиш так, як мама велять. (Марійка плаче). Та чого-ж ти плачеш? Не бій ся за Степаном буде тобі добре. Він тебе любить, тай буде тебе шанувати. А що про богацтво, то й сама видиш, нема що тобі говорити. Читайже собі книжочку, а я на хвилю піду до війтихи (виходить).

Марійка (сама): Ох, Боже! Коби то знати в світі таку силу, якаб змогла заборонити серцю те, що воно хоче. Коби то можна розказати серцю любити того, кого воно не хоче. Та годі! Як не знайдеш для ріки пливучої стриму, так не знайдеш сили, якаби в мойому серцю здержала на хвилину могучу силу волї. Не здержиш її! Не

запроторишь валом її дороги. Вона підмулить найтвердшу скелю і прослизнеть ся крізь неї. На щож ту волю силоміцю давити і спинювати? Так що-ж! Воля матері. Ой вже мені більше не дівувати тай не пишатись коханою ду нелюбови в найми, як віл запродав свою силу і віддам ся тому, кого не терплю, не люблю, ненавиджу. І як же се погодити з волею серця (надумуєсь). Ні! Не згоджусь, не пристану! Буду того одного любити, так буду любити, як себе, як своє житє. А те, що за него перетерплю най мені стане осолодою в важких хвилях житя! (співає).

Зашуміла березонька
Заплакала дівчинонька:
Заплакала, затужила
Нема того що любила.

Нема того тай не буде
Розлучили лихі люди;
Розлучили, розсудили,
Щоб ми в парі не ходили.

Сцена 2.

(Марійка і Зофійка).

Зофійка (входить): Добрий вечір сестричко! Щож ти сама скучаєш? Матері нема?

Марійка: Нема! Пійшли до війтихи умовлятись за те прокляте весіля.

Зофійка: Ой! Весіля воно буде! Кращіб були похорони!

Марійка: Правду кажеш Зофійко! Кращеб було, бо тоді зналаб я, що скінчилась моя мука, тай моє терпіне. А так що? По однім терпіню зачинай друге! Але я таки не пристану! Най що хоче діесь, я таки не пристану!

Зофійка: Казали мені дівчата, що Степан не дуже так за тобою похочує.

Марійка: Мені про се байдуже, чи він хоче, чи не хоче. Я не хочу. А прецінь ніхто мене не всилує.

Зофійка: А мати?

Марійка: Я маму буду просити, по ногах цілувати і мати згодить ся!

Зофійка: Дай Боже, щоб з сього все добре вийшло. Тиж знаєш (цілує її), що я тобі з душі і серця всього доброго бажаю!

Марійка: Спасибіг тобі за добре серце, моя ти сестричко єдина.

Зофійка: А знаєш чого я до тебе зайшла?

Марійка: Та не знаю.

Зофійка: Справді не знаєш? Микола не казав тобі?

Марійка: Я вже його з тиждень не виділа!

Зофійка: Таж в нас тепер в вечір в читальні свято!

Марійка: Що за свято?

Зофійка: Просвітні вечерниці. Будемо співати, читати книжочки, говорити вершики і всячину. Микола казав, що через цілу зиму що неділі і свята будуть такі вечерниці.

Марійка: Ох, як мені невимовно жаль, що я не буду на них ходити.

Зофійка: Та чому не підеш? Не бій ся! Ще нім зістанеш Степановою жінкою, то надівуєш ся доволі! А зрештою хто знає, що завтра станеть ся! От пождім, може Микола поступить та ще і нині підемо на вечерниці!

Марійка: Та де він тобі прийде до хати! Хиба довідав би ся, що матері нема. Але я і так правду тобі скажу, не хочу із ним зустрічати ся, бо хвилї нашої стрічі, то тільки сум і плач. А так не виджу його, то менї здаєть ся, що може забуду про нього.

Зофійка: Жаль менї тебе, сестричко, дуже жаль. Та чим же я тебе потїшу, чим розвеселю! Хиба поплачу над тобою тай тільки!

Марійка: (підходить до Зофійки, цїлує її і обнїмає): Зофійко! Ти була менї найкрасшою подругою і посестрою. Ми в порі перевели свої дївочі лїта і стань ти менї і на все доброю порадницею, стань потїхою менї і тодї, як у неволї за улюбом

буду заливатись гіренькими сльозами! Може, як ти заговориш до мене сердечно, засміеш ся приязно, то і відраднійше мені стане!

Сцена 3.

(Ті і Гнат).

Гнат (входить): Здорові дівчата!

Зофійка: Будь і ти здоров!

Гнат: Що-ж ти Марійко? Знов заплакана? Кинь лихом об землю тай смій ся!

Марійка: Сміяти ся, кажеш? Хиба ти нароком глузувати хочеш наді мною!

Зофійка: Та що ти таке говориш Гнате — як не знаеш, що стало ся.

Гнат: А шо-ж таке?

Зофійка: Таж Марійчина мати пішла вже до війтихи за весіле умавляти ся!

Гнат: Коли?

Зофійка: Нині! От тепер, що лиш із хати вийшла.

Гнат: То зле! Але чого вони як раз те-

бе чіпили ся, Марійко. Та чиж для Степана не годні знайти якої иншої дівчини! У трястя всї вони позападалиб ся! Та нубо, нубо, не сумуйте. Ходім до читальнї, а там у гуртї то об всїм забудемо.

Марійка: На хвилю забуду! А опісля те саме знов буде!

Гнат: Ей, коби то так в моїй силї! Знав би я що зробити!

Зофійка: Та що би ти зробив? Та що би ти порадив?

Гнат: Я би тих всїх чорних духів у одну мить на гиляку вивішав!

Зофійка: Отсе тобі сказав!

Гнат: Ну, яку-ж тут знайдеш иншу раду? Нема що! Ану дївчата підете до читальнї, чи нї?

Зофійка: Ходи Марійко, ходи! Що буде, то буде! Чи ти будеш сумувати, чи ти будеш сміяти ся, то як тебе лихо не має минути, то не мине.

Марійка: Не можу сестричко! Мати вернеть ся, а не застане мене в хатї, так лишечко моє. Біда буде!

Гнат: Я за тебе заступлю ся! Не бій ся, ходи!

Марійка: Ні я таки не можу! Ви йдіть собі здорові, тіште ся, забавляйте ся, а я вже так буду.

Зофійка: Поки що прощавай, сестричко! Я піду на часок до читальні, подивлю ся, що там діеть ся, тай знов забіжу до тебе, щоби ти дуже не скучала. Ходи, Гнате! А скоренько, скоро, бо я там і зараз вертаю назад (виходить),

Марійка: Тихо, так тихо, що чути, як беть ся серце в моїх грудях, а вони пішли, лишили мене. І чому я з ними не пішла? Була би подивила ся ще раз йому в очі, була би послухала його любої бесіди і може було би лекше на серцю стало (задумуесь). Чому я не пішла? Ні! Не можу! Се все на даремне. Я би себе лиш ошукувала, отуманювала, аби, пізнавши дійсність, ще гірше терпіти. Ні! не можу піти! (бере книжочку зі стола). Верну до тебе, дорога Марусю. Посумую заплачу,

так, як ти плакала та: тільки буде мойого щастя (сідає, опершись на стіл, якийсь час читає).

Сцена 4.

Марійка і Степан.

Степан (входить тихо, незамітно): Здорова Марійко!

Марійка: (здрігаєть ся). Ох, Боже! Степан! Ти чого хочеш? Чого прийшов?

Степан (довший час ходить по хаті): Марійко! Я прийшов тобі сказати, сказати... ні... я того тобі не скажу відразу... я не можу...

Марійка (стоїть непорушимо і здивована, дивить ся на Степана): Ну, кажи, що ти маєш мені сказати?

Степан (підходить до Марійки): Сідай Марійко, успокій ся, бо ти так дивиш ся на мене, неначе-б який чорний дух прийшов по твою душу!

Марійка (холодно): Так! Бо ти прий-

шов по мою душу, ти прийшов по моє щастє, щоби мені його вирвати. Чого-ж ти ще хочеш більше в мене?

Степан: Марійко! Я нічого не хочу, а тільки, щоби ти на мене приязно подивилась! Щоб ти обізвалась до мене слівцем щирим, як до чоловіка, а не як до пса, або другої звірини!

Марійка: А хибаж ти чоловіком?

Степан: Ні! Я псом, я лотром, але ти зроби з мене чоловіка.

Марійка: Я не можу!

Степан: Але я тебе прошу, як рідню матір тебе прошу!

Марійка: Степане! не муч мене! Чого ти хочеш в мене? Чого ти прийшов сюди?

Степан (задумуючись): Я прийшов... я прийшов... я не знаю, чого я прийшов... Ні! Я прийшов всьо тобі розповісти, я прийшов висповідати ся перед тобою, я прийшов себе вбити.

Марійка (налякана): Ох, Боже мій. Степане що ти говориш?

Степан: Марійко! Не бій ся, я тобі нічо не зроблю! Борше каменем стану, як тобі на волосок кривду зроблю! Сідай, Марійко, я прошу тебе, сідай!

Марійка (сідає і здивовано дивить ся на Степана).

Степан (хвилю нервово ходить по хаті): Марійко! Правда, що ти мене не любиш? Ти мене ненавидиш?

Марійка (мовчить).

Степан: Скажи правду! Не бій ся! Я тобі нічого не зроблю. Скажи! Правда, що ти мене не любиш?

Марійка: Ні!

Степан: Спасибіг тобі за се слово! Я не гіден сього, щоб ти мене любила! Пса, що чоловіка кусав, ніхто не гладить, лиш копає. Ти так повинна мене копнути!

Марійка: Степане, що ти говориш? Я тебе зовсім не розумію?

Степан: Пожди, хвилину! Зрозумієш мене! Марійко, скажи правду, чи ти хочеш йти за мене замуж чи ні?

Марійка: Ні, не хочу! І силою не хочу йти!

Степан: Добре робиш! Силою ніхто тебе не змусить. Ніхто не має права тебе силувати.

Марійка: Степане, та що тобі? Скажи, до чого ти се говориш?

Степан (важко зітхає): Я мав сон! Снилось мені, що я був малою дитиною і буяв як пташка під небом, під зорями. Нараз надлетіла до мене ясна як хрусталь зірка. Я хотів її зловити, вже туй-туй мав її в руках, коли нараз пирсла передімною, як банька з мила, я пробудив ся, а коло мене кругом ніч.

Марійка: Я тебе зовсім не розумію!

Степан (не зважаючи на її слова): Тою зіркою була ти, тим сном моє житє, але ти пирсла передімною (дивить ся на неї). Ти ще мене не розумієш? Марійко, я люблю тебе, з душі і серця люблю тебе. Моїм одиноким бажанем було подружитись з тобою. Задля тебе, я був готовий все зро-

бити і я те все зробив! Ні! Ти не погніваєш ся на мене, як я тобі правду скажу! Ти простиш мені, як я щиро висповідаюсь перед тобою! Марійко! Слухай мене! Я через тебе вбив себе страшним злочином і кривдою Миколи! Так, то я його так скривдив, я положив на нього свою злочинну руку і хоч мене кара минула, але не минула мене кара душі, грижа душі! Ти дивуєш ся, що я те все перед тобою говорю? Я мусів се перед тобою сказати, бо мене се мучило, не давало спокою, я не міг ні спати ні їсти. Я мусів тобі про се сказати.

Марійка (плаче).

Степан: Не плач, Марійко, я твоєї кривди не хочу, я її відпокутую. Не бій ся, я тобі не заберу твойого щастя. Ні! Я буду дивити ся на твоє щасте і буду мучити ся, а [illegible]ю мукою може спокутую свій злочин. Хочеш, можеш мене запроторити в тюрму — мені байдуже. Я так провинив ся перед тобою і перед невинним Миколою, що мені все одно, аби я і на шибе-

ници повис! А тепер скажи Марійко, слово, чи ти простиш мені! Тепер як ти схочеш, чи я маю бути дитиною сонця і світла і йти у вашім гурті, чи маю на віки лишатись рабом темноти, в якій я до тепер був.

Марійка (заливає ся ревно слезами): Степане, я не можу слова з себе добути!

Степан: Я видів вашу роботу, я задивив ся на неї. І мене се мучило, чому я не пішов разом з вами дорогою правди, а лиш манівцями, поза плоти. І з зависти, що я не пішов з тобою, я допустив ся такого злочину! Але тепер, коли я його перед тобою позбув ся, ви змилосердитесь надімною і приймете мене, мене блудного сина.

Марійка: Най тобі за мене відповідять мої сльози!

Степан: А чи ті сльози, сльозами радости?

Марійка (потакує головою).

Степан: Де Микола, де він? Коби він

прийшов. Я не можу довше терпіти його муки! (підходить до Марійки). Марійко! Перестань бо плакати! Досить: Тепер ти весели ся, а я буду мучити ся.

Марійка (тихо): Те, що ти тепер сказав, то я не знаю, чи воно правда, чи воно сон.

Степан: Правда, істинна правда! Перестань же сумувати. От видиш! Саме тепер продають тебе. В мене в хаті вже могорич запивають, я не міг на те дивити ся, я втік відти!

Сцена 5.

(Ті самі і Микола).

Микола (входить): Дай Боже гаразд!

Марійка: Микола!

Микола (підходить до Марійки і витаєть ся з нею. До Степана не обзиваєть ся).

Степан: Миколо! А зі мною не привитаєш ся!

Микола (подає йому руку): Чому-ж би ні!?

Степан: Гніваєш ся на мене?

Микола: За що? Я ні на кого не гніваю ся!

Степан (солодко): Друже Миколо! Подиви ся на мене приязно.

Микола (всміхнувшись дивить ся на Степана).

Степан: Ні! Я тобі нічого не скажу, нехай Марійка за мене все розповість! (вибігає з хати).

Микола: Що він? Збожеволів чи що? Що він тут робив? Чого він хотів? Що він тобі говорив?

Марійка: Миколо! Друже мій! Я не вмію тобі сього сказати?

Микола: Ну, та що-ж бо таке?

Марійка: Він признав ся до всього лиха, яке накоїв і кляв ся, що не хоче ані моєї ані твоєї кривди. Хоче перепросити тебе! Ні! Я не знаю, що він хоче!

Микола: Збожеволів, парубок, чи що! Щож він властиво говорив?

Марійка: Він казав, що не хоче мене брати, бо хоче видіти моє щасте.

Микола: Я тебе зовсім не розумію!

Марійка: А я того не розуміла, що він хотів від мене.

Зофійка (вбігає): Бій ся Бога, Марійко! Знаєш, йдуть до вас війт, війтиха, Левко і твоя мати. Ціле весіле.

Марійка: Мені байдуже!

Микола: А де-ж ти їх виділа?

Зофійка: Вже коло млина! А я мерщій через огороди тай прибігла сюди сказати.

Микола: То треба мені йти! А є там хто в читальни?

Зофійка: Повнісько! На тебе ждуть!

Микола: Прощавай Марійко! Не хочу дивитись на твою муку, а збільшати свою.

Мрійка: Не йди ще, не йди Миколо! Серцю мойому якось так легко! Не йди!

Сцена 6.

Олена (входить до хати. За нею війт війтиха, Левко і Степан, що остає позаді)

Війтиха (приспівує):

Пропила мати доньку
На солодкім медоньку!

Ану, Марійко розплітай коси, ти вже не дівка!

Олена: Ну, чуєш? А ти, Миколо бувай здоров.

Левко: Гм... до читальні! А що там далі, то я не знаю...

Війт: То ми вже будемо свої рахунки рівнати.

Левко: Бо ми рахувати, „мир вам братя...” а тамто дурисвіти!

Олена: Прошу гостоньки! Сідайте за столом! (дехто сідає). Степане а бери-ж но Марійку тай сідай з нею! Ну чого-ж ти соромиш ся?

Війтиха: Та бери-ж бо бери, та то так як твоя жінка.

Марійка (вибухає плачем).

Степан (виходить на середину): Досить тої комедії. Я кривди нічиєї не хотів, ані не хочу. Не хочу і кривди Марійчи-

ної. Бог би мене тяжко покарав, як би я скривдив її невинну і невинного Миколу! Я виджу, що за ними правда, а я пішов неправдою і скривдив тебе тяжко друже, Миколо! Та ти прости мені, бо я був темний, непросвічений, дурний, замісць в читальни, я шукав в коршмі правди! Не дивіть ся так на мене! Я вже не той Степан. я нині инакший Степан я Степан син правди і світла, що нині тільки відродив ся до нового житя. Марійко, друже Миколо, ходіть, заведіть мене там, де навчають правди, де є світло. В темноті довше гнити не хочу! Ведіть мене до світла просвіти!

(Микола кидаєть ся в обійми Степанови, Марійка прибігає до Зофійки і цілують ся. Війт, війтиха, Олена і Левко підносять ся мовчки і дивлять ся німо на молодят).

Завіса тихо спадає.

ДРАМАТИЧНІ ПІДРУЧНИКИ.

Базар, песа на 4 розділи 25
Батраки, драма на 4 дії 35
Безталанна, драма в 5 діях 35
Білі ночи, драма 25
Бувальщина, комедія в 1 дії 20
Бунтар, драма в 3 діях 30
Бурлака, драма в 5 діях 35
Великий молох, песа на 3 розділи 50
Вертеп 5
Верховинці, драма в 3 діях 30
Веселі Полтавці або Возьмий оженив ся, комедія в 3 діях 30
Виворожила, комедія в 1 акті 10
Вихованець, комедія в 3 діях 25
Вихрест, драма в 5 діях 35
Власна хата, прольог 10
В неволі темноти, в трох діях 25
В рідному краю, драма в 3 діях 25
В старій і новій краю. Образ із сучасного житя. 25
Гостина св. Отця Николая драма в 4 діях 10
Гріх, драматична картина в одній дії 15
Дай серцю волю заведе в неволю, драма в 5 діях 04
Два доньки і одна фіртка, в 1 дії 15
Дівочі мрії, трагі-комедія в 6 відмінах 50
Добрі діти, образ з житя школярів в 3 діях 15
До мирового, жарт на одну дію 15
Душогуби, драма в 5 діях 35
Душогубка, драма в 5 діях 30
Дячиха, комедія в 4 діях 35

ДРАМАТИЧНІ ПІДРУЧНИКИ.

Живий труп, драма в 6 діях.....30
Жидівка вихрестка, драма в 5 діях.....50
За Німан іду, оперета в 4 діях.....20
Запорожець за Дунаєм, опера в 3 діях.....25
Запорожський клад, в 3 діях.....20
За сиротою, Бог з калитою, образ в 6 діях.....25
Зимовий вечер в 2 діях.....20
Зоря нового житя, комедія в 4 діях.....30
З розгону, фарса в 1 дії.....15
Ішко Сват, комедія в 1 дії.....10
Канадийський жених, драма в 4 діях.....25
Капраль Тимко або Що нас губить, в 5 діях....20
Катерина, драма в 4 діях.....40
Княгиня Любов, драма.....15
Козак-Невмирака, образ в 1 дії.....10
Козацьке сватанє, в 3 діях.....25
Куплети.....15
Мазепа, драма в 5 діях.....35
Маніґрула, комедія в 1 дії.....15
Мартин Боруля, комедія в 5 діях.....35
Марусина ялинка, різдвяна пєска для дітий.....15
Мати наймичка, драма в 4 діях.....25
Між бурливими филями, драма в 4 діях.....35
Монольоґи і діяльоґи.....25
Мужики Аристократи, народний образ в 2 діях.15
На відпуст до Київа, комедія в 2 діях.....30
Назар Стодоля.....25
На старости літ, в 1 дії.....10
Наталка Полтавка, комедіо-опера в 2 діях.....20

ДРАМАТИЧНІ ПІДРУЧНИКИ.

На Тихі Води, На Ясні Зорі, в 4 діях 25
Невольник, драма в 5 діях 25
Недолюдки, бувальщина в 3 діях 30
Не клени, образ з житя народа в 1 дії 10
Нещасне кохане, драма в 5 діях 25
Ой, не ходи Грицю, та на вечерниці, драма в 5 д. 30
Орися, в 4 діях 30
Осінні скрипки, драма в 5 діях 35
Осінньої ночі, трагедія 15
Ох, не люби двох! Оперета в 3 діях 25
Пан Писар, штука в 3 діях 20
Панна штукарка, комедія в 4 діях 30
Пекло в хаті, в 1 дії 15
Підгіряни, в 3 діях 50
Пінста Жидівки, в 5 діях 40
Повернув із Сибіру, драма в 5 діях 30
По ревізії, комедія в 1 дії 20
Пошились в дурні, комедія 35
Простак, комедія в 1 дії 20
Сатана в бочці 10
Сватане на Гончарівці, в 3 діях 50
Свекруха, комедія в 3 діях 25
Свідки, в 1 дії 10
Страйк, образ з житя хліборобів в Галичині 3 дії 20
Святого Вечера, драма в 1 дії 15
Трійка гільтаїв, комедія в 5 діях 35
Убійники, мельодрама в 5 діях 25
Украдене щастє, драма в 5 діях 25
Хвилинка втіхи, жарт в 1 дії 15

ЦІННИЧОК ПРИБОРІВ.

ВОЛОСЄ (до робленя вусів та борід): біле, сиве, рижe, брунатне, чорне і руде — фут	.20
МАСТИКС, до ліпленя вусів	.35
ФАРБКИ: чорна, брунатна, тілиста, сива, біла та червона по	.30
РУЖ, сухий, для дівчат	.25
РУЖ НА УСТА, для дівчат	.25
ОЛІВЦІ, до підчеркуваня брів, чорний та брунатний по	.20
ПУДРИ: біляя і рожевий по	.25 і 50
КОЛД КРІМ до зживаня лиця	$1.00
СВІТЛО: червоне, зелене і синє пачка по	.75
ВІСК до підроблюваня носів	.50 і 75
СОЛОВЕЙКИ до наслідуваня співу	.15

ПЕРУКИ.

СЕЛЯНСЬКІ, із довгим волосєм	$2.00
ЦИГАНСЬКІ, із довгим волосєм	$2.25
ЛИСІ, короткий волос	$1.75
МОДЕРНІ, з проділом по середині або лисі	$1.75
ПАРУБОЦЬКІ, короткий волос	$1.50
ЖИДІВСЬКІ	$1.75
ХІНСЬКІ, з косою	$1.00

Перуки сї є роблені із вовни і можна дістати в таких красках: червоні, брунатні, рижі, сиві і білі а також руді і чорні для жидів.

Наколи перука не подобаєть ся, звертаємо гроші але під услівєм, що її не вживано і є в добрім стані.

КНИГАРНЯ ПАСІЧНЯКА.